ΕΤΟΣ Α΄—1898 + ΑΡ. 18 + 1 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ

ΕΘΝΙΚΗ ΑΓΩΓΗ

ΤΑ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ

Ἡ 23 Ὀκτωβρίου πρέπει νἀναγραφῇ εἰς τὰς ἐπισήμους ἡμέρας τῆς ἐθνικῆς ἡμῶν ἱστορίας. Χαιρετίσωμεν τὰ Ἐλευθέρια τῆς Κρήτης, τοὺς ἀρραβῶνας τῆς ἀπὸ τῆς ἡμέρας ταύτης αὐτονόμου νήσου μετὰ τοῦ βασιλείου τῆς Ἑλλάδος. Εἶνε ἡ πρώτη ἀπὸ πολλοῦ ἤδη ἡμέρα, καθ' ἣν ἡ ἑλληνικὴ πατρὶς, ἀλγοῦσα, καθημαγμένη, λιπόψυχος, δικαιοῦται νὰ αἰσθανθῇ παλμοὺς χαρᾶς ἐν τῇ συντετριμμένῃ αὐτῆς καρδίᾳ καὶ τὴν αἰθρίαν διαχυνομένην ἐπὶ τοῦ μετώπου της τοῦ τεταπεινωμένου. Νέα Νιόβη ἡ μήτηρ Ἑλλὰς σαίρει τὸ χεῖλος, ὅπερ ἐφαίνετο τοῦ λοιποῦ κεκλεισμένον πρὸς πᾶσαν ἔκφρασιν θυμηδίας, πρὸς τὴν ἐκδήλωσιν παντὸς πόθου μητρικοῦ, καὶ στέλλει διαπόντιον τὸν ἀσπασμὸν αὐτῆς τὸν θερμὸν πρὸς τὴν ἐλευθέραν νύμφην τοῦ Μυρτῴου.

Εἶνε λοιπὸν ἀληθές; Δὲν εἶνε πλέον τῶν Τούρκων ἔρμαιον ἡ γενέτειρα τοῦ Διὸς, τοῦ Μίνωος ἡ πατρίς; Δὲν ἀντηχεῖ πλέον ἐπὶ τῆς νήσου βαρὺ τὸ βῆμα τοῦ στρατιώτου τοῦ Πατισάχ; Δὲν θὰ φωτίσῃ πλέον νέα ἠρείπια ὁ δαυλὸς τοῦ νιζάμη; Θὰ δυνηθῇ ὁ Κρὴς νἀναπνεύσῃ, θὰ δυνηθῇ νὰ ἔχῃ τιμὴν, περιουσίαν, οἶκον, πατρίδα; Θὰ ἔχῃ τὸ δικαίωμα νὰ καταθέσῃ τὸ ὅπλον, ὅπερ μόνον ἠσφάλιζε τὴν ἡμέραν του καὶ ἐφρούρει τὰς νύκτας του, ἂν δὲν ἤθελε νὰ περιφέρῃ τοῦ πρόσφυγος τὸν εὐτελῆ δίσκον; Θἀναθάλῃ καὶ πάλιν ἡ κάρπιμος νῆσος, ἀρδευομένη διὰ τῆς χειρὸς ἀόπλων γεωργῶν καὶ μὴ ποτιζομένη ὑπὸ τῶν δακρύων τοῦ δούλου καὶ τῶν αἱμάτων τοῦ μάρτυρος;

Εὐγνώμονες ἂς ψάλωσιν οἱ Κρῆτες εὐχαριστήρια πρὸς τοὺς ἰσχυροὺς τῆς γῆς τοὺς ἀπαλλάξαντας αὐτοὺς τῆς ξένης δεσποτείας καὶ ἂς ἀναρτήσωσιν ἐν τῷ εἰκονοστασίῳ τῆς ἐλευθέρας αὐτῶν καλύβης τὰ ὁμοιώματα τῶν ναυάρχων, εἰς οὓς ἀνέθηκαν τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ μεγάλου ἔργου αἱ εὐρωπαϊκαὶ δυνάμεις.

Ὁ τρώσας ἰάσατο. Ἦτο καιρὸς πλέον. Δὲν ἔπρεπεν ὁ δέκατος ἕνατος αἰὼν νὰ παραδώσῃ εἰς τὸν εἰκοστὸν ὡς ἐσχάτην αὐτοῦ ἀνάμνησιν, ὡς λοίσθιον αὐτοῦ λόγον τὴν ἀπήχησιν τῶν ὀβίδων τοῦ Ἀκρωτηρίου.

Ἡ Εὐρώπη ἐπηνώρθωσε τὴν κακοφωνίαν ἐκείνην τῆς ὁμοφωνίας, ἐξέπλυνε τὴν κηλῖδα τὴν κατασπιλοῦσαν τὰς σελίδας τῆς πολιτικῆς ἱστορίας κρατῶν πεπολιτισμένων. Οἱ μεγάλοι ἰθύντορες τῶν τυχῶν ἐθνῶν ἐλευθέρων κατενόησαν εἰς τέλος, ὅτι ὤφειλον ἅμα καὶ ἐδικαιοῦντο νἀποδώσωσιν εἰς τὴν ἐλευθερίαν τοὺς δουλεύοντας Κρῆτας. Ἡ μεγάλη αὕτη ἐπιβολὴ τιμᾷ τὴν Εὐρώπην. Εὐγνωμοσύνη εἰς αὐτήν.

Ἀλλὰ τιμὴ καὶ εὐγνωμοσύνη μάλιστα εἰς αὐτοὺς τοὺς Κρῆτας, ἀναδειχθέντας εἴπερ τινὰς καὶ ἄλλους ἀξίους τῆς ἀπονεμομένης εἰς αὐτοὺς ἐλευθερίας.

Οὐκέτ' Ἀνθεστήρια ἐφώνουν οἱ κήρυκες τῶν Ἀθηναίων, ἐπιτρεπόντων κατὰ τακτὰς τοῦ ἔτους ἡμέρας καὶ εἰς αὐτοὺς τοὺς δούλους τὴν ἐλευθέραν συμμετοχὴν εἰς τὴν ἑορτὴν τῆς ἀναγεννωμένης φύσεως. Τοιαῦτ' Ἀνθεστήρια τῆς ἐλευθερίας ἐπανειλημμένως ἠγωνίσθησαν νὰ ἑορτάσωσι καὶ οἱ δουλεύοντες Κρῆτες. Ἀλλὰ μοιραία, ἐπιβλητικὴ, στυγνὴ ἠκούετο ἡ φωνὴ τῆς ἀτέγκτου εὐρωπαϊκῆς διπλωματίας, ἀναφωνούσης *Θύραζε Κῆρες*. Καὶ ἡ κρητικὴ γῆ, ἐμπεποτισμένη νέα αἵματα, ἐπανήρχετο καὶ πάλιν εἰς τὴν προτέραν δουλείαν, καὶ ἡ σπάθη ἐνεβάλλετο καὶ πάλιν εἰς τὴν θήκην, καὶ τὸ ὅπλον ἀνεκρεμᾶτο ἐκ νέου ἐγγὺς τῶν ἁγίων εἰκόνων, ὅπως μετ' οὐ πολὺ καὶ πάλιν ἠχήσῃ ἐπὶ τῆς Ἴδης καὶ τῶν Λευκῶν ὀρέων μετὰ τῆς αὐτῆς καὶ ἄλλοτ' εὐστοχίας, μετὰ τῆς αὐτῆς καὶ πρότερον ἀποτυχίας. Ἀτελεύτητος δίψα ἐλευθερίας, ἄληκτος ἀγὼν Ταντάλου.

Ἡ ἱστορία τῆς Κρήτης δὲν δύναται νὰ ἐννοηθῇ ἀπ' αὐτῶν τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων ἄνευ τοῦ κρότου τῶν ὅπλων. Ἤδη ἐν αὐτοῖς τοῖς μύθοις οἱ κρητικοὶ Κουρῆτες ἀποκρύπτουσιν ἀπὸ τοῦ Κρόνου τοὺς κλαυθμυρισμοὺς τοῦ ἀρτιγενοῦς Διός, συγκρούοντες τὰς χαλκᾶς αὐτῶν ἀσπίδας ἐν μέσῳ τοῦ χοροῦ τῆς πυρρίχης. Στρατιωτικὴ δὲ ὡς ἡ τῶν Σπαρτιατῶν ἦτο ἡ σύνταξις τῆς χώρας, ὅτε προσέλαβε δωρικὸν χαρακτῆρα διὰ τῆς εἰς αὐτὴν μεταναστάσεως τῶν Δωριέων. Δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν, ὅτι τὸν βίον ὅλον τῶν ἀρχαίων Κρητῶν χαρακτηρίζει τὸ ὡραῖον σκόλιον ποιητοῦ Κρητὸς, τοῦ Ὑβρίου, ψάλλοντος

> Ἔστι μοι πλοῦτος μέγας δόρυ καὶ ξίφος
> καὶ τὸ καλὸν λαισήιον, πρόβλημα χρωτός·
> τούτῳ γὰρ ἀρῶ, τούτῳ θερίζω,
> τούτῳ πατῶ τὸν ἁδὺν οἶνον ἀπ' ἀμπέλω·
> τούτῳ δεσπότας μνοίας κέκλημαι.

Τὰ ὅπλα εἶνε κατὰ τὸν ποιητὴν τὸ ἄροτρον τοῦ Κρητὸς καὶ τὸ δρέπανον· εἰς αὐτὰ χρεωστεῖ τὴν χαρὰν ἣν παρέχει ὁ ἀπὸ τῶν ἀμπέλων πιεζόμενος γλυκὺς οἶνος· ἐξ αὐτῶν ἀπορρέει ἡ δύναμις αὐτοῦ ἐκείνη, δι' ἧς ὁ ἐλεύθερος ἐδέσποζε τοῦ δούλου. Καὶ ἀληθῶς μεταξὺ τῶν ἀρχαιολογικῶν

εὑρημάτων τῆς Κρήτης ἰδιάζουσαν ἐπέχουσι θέσιν αἱ περισσότεχνοι χαλκαῖ ἀσπίδες, ὡς εἰ τοῦτον μόνον εἶχε διὰ τὸ φιλοπόλεμον ἐκεῖνο γένος τὸν προορισμὸν ὁ χαλκός.

Τὸ φίλοπλον δ' ἐκεῖνο τῶν Κρητῶν δὲν κατέστησε μόνον αὐτοὺς ἰσχυροὺς ἐν τοῖς ἀρχαίοις χρόνοις, ἀλλὰ καὶ ἐγέννησε τοὺς ἐμφυλίους ἐκείνους ἀγῶνας, ἐν οἷς ἐξέχουσιν ἡ Γόρτυν καὶ ἡ Κνωσός. Οἱ ἀγῶνες δ' ἐκεῖνοι, εἰς οὓς συμπαρεσύροντο οὐ μόνον τῶν νησιωτῶν οἱ πολλοί, ἀλλὰ καὶ ἄλλοι τῶν Ἑλλήνων, παρέχοντες τὰς στρατιωτικὰς αὐτῶν ὑπηρεσίας εἰς τὴν ἑτέραν τῶν διαμαχομένων πόλεων, εἶνε ἡ κυριωτάτη αἰτία, ἧς ἕνεκεν ἡ πλουσία καὶ ἑκατόμπολις Κρήτη δὲν ἔδρασεν ἐν τῇ ἀρχαίᾳ ἱστορίᾳ ὅσον ἠδύνατό τις νάναμένῃ ἐκ τοῦ πλήθους τῶν πόλεων αὐτῆς καὶ τῆς εὐπορίας καὶ τῶν δυνάμεων τῆς εὐκάρπου χώρας.

Ἀλλ' οἱ ἀγῶνες ἐκεῖνοι τῆς Κρήτης, σπαρασσούσης τὰ ἴδια ἑαυτῆς σπλάγχνα διὰ τῶν ἰδίων χειρῶν ἐν οἷς χρόνοις ἦτο ἐλευθέρα, ἦσαν οὐδὲν ἄλλο ἢ ἔνδειξις τοῦ πλήθοντος αἰσθήματος τῆς ἐλευθερίας. Καὶ διὰ ταῦτα βλέπομεν ἐπιφανῆ καὶ περίτρανον τὴν ἐκδήλωσιν αὐτοῦ ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τῶν ἀγώνων ἐναντίον τῶν ξένων κατακτητῶν, ἀπὸ τῆς ἡμέρας καθ' ἣν οἱ ἀλλόφυλοι ἐπάτησαν τὸν πόδα ἐπὶ τῆς ὡραίας νήσου. Δύναται δὲ νὰ ῥηθῇ, ὅτι εἴπερ τις καὶ ἄλλη τῶν ἑλληνικῶν χωρῶν ἡ Κρήτη ἔζησεν ἔνοπλος ἐπὶ αἰῶνας μακροτάτους ἐν διαρκεῖ ἐπαναστάσει, ἐν διηνεκεῖ διαμαρτυρίᾳ κατὰ τῶν ξένων κατακτητῶν. Αἱμάσσουσα καὶ σπαρασσομένη, ἀλλὰ μὴ καμπτομένη, μὴ ἐξαντλουμένη, νέας πάντοτ' ἐν μέσῳ τῆς δουλείας ἤρυετο δυνάμεις καὶ πρὸς ἓν καὶ μόνον ἀπέβλεπεν εἰς ἀεὶ ἰδεῶδες, πρὸς τὴν ἐλευθερίαν.

Πράγματι, ἂν ἐξαιρέσωμεν μετὰ τὴν ἔκλειψιν τῆς ἀρχαίας ἐλευθερίας ὀλίγους αἰῶνας καθ' οὓς ἡ Κρήτη ἀνῆκεν εἰς τὸ βυζαντιακὸν κράτος ἀπὸ τοῦ 395 μέχρι τοῦ 823 καὶ ἀπὸ τοῦ 961 μέχρι τοῦ 1204, ὁ λοιπὸς βίος τῶν Κρητῶν ἀπὸ τοῦ 67 π. Χ. μέχρι τῆς σήμερον διέρρευσεν ἐν δουλείᾳ. Ἑξακόσια λοιπὸν καὶ ἑβδομήκοντα ἔτη ἐλεύθερα καὶ χίλια ἑκατὸν ἑβδομήκοντα ἔτη δουλείας.

Ἀλλ' ἡ δουλεία αὕτη ἡ μακραίων δὲν εἶνε ἀνδραποδισμὸς καὶ ἀπάρνησις τῆς ἀνεξαρτησίας. Πᾶς ἄλλος λαὸς ἤθελε μετὰ τοιαῦτα δεινὰ λησμονήσει τέλος τὴν ἀρχαίαν, τὴν σπανίαν διὰ τὴν ἀτυχῆ γενέτειραν ἐλευθερίαν καὶ ἀποπαυόμενος ἤθελεν ἀποδυσπετήσει καὶ κλίνει τὸν αὐχένα καὶ συνδιαλλαγῆ πρὸς τὸν νικητήν· καταβεβλημένος ὑπὸ τῆς μακρᾶς συμφορᾶς, ἤθελεν ὑποστῆ ἀγογγύστως τὴν μεταλλαγὴν δεσπότου, ἀνεχόμενος καρτερικῶς τὸν κύριον τῆς ἡμέρας καὶ ἀναμένων θυμοσόφως τὴν αὔριον, μόνον ὅπως προσκυνήσῃ τὸν νέον ἐπιδρομέα. Ἀλλ' ὁ κρητικὸς λαὸς δὲν ὑπῆρξε τοιοῦτος, δὲν ἐκάμφθη, δὲν ἀπέβαλε τὸ παλαιὸν ὄνειρον. Ἡ κακοδαίμων χώρα εἶδε τὰς ποικιλωτάτας τῶν ἐπὶ γῆς μεταβολῶν. Εἶδον οἱ Κρῆτες ἐπὶ τῶν πατρίων αὐτῶν ἀγρῶν τὰς σκηνὰς τοῦ Ῥωμαίου, τοῦ Σαρακηνοῦ, τοῦ Φράγκου, τοῦ Βενετοῦ, τοῦ Τούρκου. Εἶδον ἐπὶ τῶν ὀχυρῶν τῆς νήσου φρουρίων τὰς σημαίας ἐναλλὰξ πέντε ἀλλοφύλων κατακτητῶν. Διὰ τῶν μακρῶν αἰώνων ἡ γενέτειρα τοῦ Διὸς εἶδε τὰ ἱερὰ τῶν ἑλληνικῶν θεῶν μεταβαλλόμενα εἰς ἱερὰ τῶν καισάρων, εἶδε τὰ τεμένη τῶν εἰδώλων ἀντικαθιστάμενα ὑπὸ τῶν ἐκκλησιῶν τοῦ Σταυροῦ, εἶδε τοὺς ναοὺς τῶν ὀρθοδόξων μεταπίπτοντας εἰς εὐκτήριους οἴκους τοῦ Ἄραβος ἐπιδρομέως, εἶδεν ὑπὸ τὸν τροῦλλον τῶν καὶ πάλιν ἐπὶ τῆς νήσου ἐγκαθιδρυομένων βυζαντιακῶν ναῶν ἐγκολαπτόμενον τὸν λέοντα τοῦ Ἁγίου Μάρκου, ἤκουσε τὴν φωνὴν τοῦ χότζα ἀπὸ τῶν μιναρέδων. Ἀλλὰ μάτην ἐθρησκεύθησαν ἐπὶ τῆς νήσου τόσαι πίστεις· μία θρησκεία ἔμεινεν ἀμετάβλητος, μία πίστις δὲν ἠλλοιώθη, ἓν εἴδωλον ἔμεινε πάντοτε ὄρθιον καὶ σεβαστόν, τὸ εἴδωλον τῆς θεᾶς Ἐλευθερίας.

Ὁ Κρὴς καὶ δουλεύων ὑπῆρξεν ἥρως ἢ μάρτυς. Ἡ χρῆσις τοῦ ὅπλου, τοῦ αἰωνίου αὐτοῦ διὰ τῶν αἰώνων συντρόφου, ἀπέβη δι' αὐτὸν παιδιά, σχεδὸν ἀπ' αὐτῆς τῆς γενετῆς. *Νὰ παίξωμε μιὰ μπαλλοτιὰ*, λέγει ἀκόμη σήμερον ὁ Κρὴς, ὡς ἄλλος τις τῶν Ἑλλήνων θὰ ὡμίλει περὶ παιγνιώδους ψυχαγωγίας. Συνωκειώθη πρὸς τὸν θάνατον ὡς πρὸς φίλον πατροπαράδοτον καὶ ἐθάδα. Ὡραῖα εἶπέ τις τῶν νεωτέρων ἡμῶν ποιητῶν, ὁ Βασιλειάδης, ὅτι οἱ Κρῆτες θεωροῦσιν ὡς νύκτα γάμου τὸν θάνατον. Ὑπὸ τοιαύτας συνθήκας οἱ μυριώνυμοι κατακτηταὶ πολλάκις ὑπῆρξαν μόνον ἐπ' ὀνόματι κύριοι τῆς νήσου ἢ ἡ σημαία τοῦ ξένου ἐκυμαίνετο μόνον ἐπὶ τῶν πεδίων, ἐν ᾧ ἐπὶ τῶν ὀρέων ἀντήχει ἡ βοὴ τοῦ ἐπαναστάτου, διασώζοντος ἐφ' ὑψηλοῦ τὸ παλλάδιον τῆς ἐλευθερίας μὲ τὸν δύσερων ἐκεῖνον ἔρωτα τὸν μεταδιδόμενον ἐν τοῖς κρητικοῖς οἴκοις ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεάν. Διὰ ταῦτα ὡς ἡ δουλεία ὑπῆρξε διὰ τοὺς Κρῆτας διαρκὴς ἐπανάστασις, οὕτως ἡ κατάκτησις διὰ τοὺς κατακτητὰς διηνεκὴς ἀγών. Πᾶσα νέου κατακτητοῦ ἐπιδρομὴ γεννᾷ νέους κρητικοὺς ἥρωας, πᾶσα νέα ἐπανάστασις ἀναδεικνύει νέους μάρτυρας. Τὸ ἔδαφος τῆς νήσου, ὅταν τυγχάνῃ ἐλευθέρα, διαμφισβητεῖται πρὸς τὸν ἐπιδρομέα σπιθαμὴν πρὸς σπιθαμήν· μετὰ τὰς πόλεις οἱ ἀγροί, μετὰ τὰς πεδιάδας τὰ ὄρη, μετὰ τὰς καλύβας τὰ ἄντρα. Καὶ τότε μόνον ἐφησυχάζει ἡ χώρα καὶ ἐπιτυγχάνει ὁ κατακτητής, ὅταν στήσῃ τὴν σημαίαν αὐτοῦ ἐπὶ τέφρας καὶ ἐρειπίων, πατῶν ἐπὶ πτωμάτων, καὶ οἱ ἀγροὶ τελματῶνται ὑπὸ αἱμάτων νεοσφαγῶν.

Ἀλλὰ τὸ αἷμα ἐκεῖνο εἶνε γόνιμον, καὶ ἐκ τῆς σπορᾶς ἐκείνης τῶν μαρτύρων ἀναβλαστάνει νέα γενεὰ σπαρτῶν ἡρώων ὡς ἐκ τῶν ὀδόντων τοῦ δράκοντος τοῦ μύθου. Καὶ ἄρχεται πάλιν ὁ ἀγὼν βαρὺς, αἱματηρὸς, ἀτελεύτητος. Τοιοῦτο τὸ σχολεῖον, ἐν ᾧ ὁ Κρὴς ὁ δουλεύων διὰ τῶν αἰώνων διδάσκεται τὸν πόλεμον καὶ τὴν ἐλευθερίαν, τὴν ἐλευθερίαν ἐκείνην ἣν δὲν εἶδεν ἐκ τοῦ πλησίον οὔτε αὐτὸς οὔτε οἱ προπάτορες αὐτοῦ, δουλεύοντες ὡς ἐκεῖνος, ἀλλ' ἣν ὅμως διαβλέπει ἐν μέσῳ τοῦ ὁρυμαγδοῦ τῶν ὅπλων, οἷα εἶχε φοιτήσει ποτὲ ἐπὶ τῆς γῆς ἐκείνης τῶν ἡρώων καὶ τῶν μαρτύρων πρὸ χρόνων ἀμνημονεύτων ἄσπιλος, ἀμόλυντος, παρθενική.

Τοιαύτη ἡ ἱστορία τῆς κρητικῆς δουλείας ἀπὸ τῶν πρώτων αὐτῆς ἡμερῶν. Οἱ χρόνοι μεταβάλλονται, τὰ ὀνόματα ἐπαλλάσσουσιν, ἀλλ' ὁ ἀγὼν μένει ὁ αὐτός. Περὶ δύο ἑλληνικῶν χωρῶν δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν, ὅτι ἔχουσι παρὰ τὰς μεταβολὰς τοῦ χρόνου ὅμοιον ἀνέκαθεν πρὸς ἑαυτὸν τὸν χαρακτῆρα, περὶ τοῦ Ἄθωνος καὶ περὶ τῆς Κρήτης. Ὅσον ἂν θέλῃ ἂς ἀλλοιῶται πέριξ ὁ κόσμος· ἡ ἀθωνικὴ χερσόνησος εἶνε ἀκόμη σήμερον ὁποία ἦτο περίπου τὸν δέκατον αἰῶνα, ὅτε μετεβλήθη εἰς Ἅγιον Ὄρος, ὁ δὲ θέλων νὰ μεταφερθῇ διὰ τῶν αἰώνων εἰς τοὺς χρόνους τοῦ βυζαντιακοῦ μοναχικοῦ βίου, ἀρκεῖ νὰ ἐπισκεφθῇ τὴν χερσόνησον τῶν καλογήρων. Ἀνάλογόν τι συμβαίνει καὶ εἰς τὴν Κρήτην· ὁ θέλων νὰ σπουδάσῃ τὸν κρητικὸν ἡρωισμὸν δύναται νὰ μελετήσῃ ἐξ ἴσου τὴν ἱστορίαν τῆς καθυποτάξεως τῆς Κρήτης ὑπὸ τοῦ Ῥωμαίου Μετέλλου ἢ νὰ ἴδῃ τὰς σελίδας τῶν ἀγώνων ἐναντίον τῶν Ἀράβων ἢ τὰς ἐπαναστάσεις ἐναντίον τῶν Βενετῶν ἢ τὰ μαρτύρια τῶν δύο καὶ ὑπερέκεινα αἰώνων τῆς Τουρκοκρατίας. Εἴτε μὲ τὴν σφενδόνην καὶ τὸ τόξον μάχονται ὡς οἱ ἀντιταχθέντες ἐναντίον τῶν Ῥωμαίων, εἴτε μὲ τὸ ἀπελατίκιον καὶ τὸ δόρυ ὡς οἱ διαμφισβητήσαντες τὴν κρητικὴν γῆν εἰς τὸν Σαρακηνόν, δὲν εἶνε διάφοροι τῶν θωρακοφόρων τῶν ἀγωνιζομένων πρὸς τοὺς Βενετοὺς καὶ ὁμοιάζουσιν ὡς δύο φύλλα πρὸς τοὺς εὐστόχους σκοπευτὰς τοὺς παλαίοντας θαρραλέους πρὸς τὸν Τοῦρκον. Εἶνε μαθηταὶ τῆς αὐτῆς πολεμικῆς σχολῆς, διαπνεόμενοι ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ ἀκαταγωνίστου πόθου τῆς ἐλευθερίας, ἀριστοτέχναι τῆς ἀκροβολιστικῆς καὶ τῆς ἐνέδρας, λεοντόθυμοι ἐκ τοῦ συστάδην, ἀψηφοῦντες τὸν θάνατον, μαχηταὶ ἀπαράμιλλοι, συνωμόται ἐκ γενετῆς. Τὰ κενὰ μιᾶς αὐτῶν ἐπαναστάσεως δύνανται νὰ ἐννοηθῶσιν ἐκ πάσης ἄλλης· τὰ ἐκπεσόντα χρώματα τῆς εἰκόνος μιᾶς αὐτῶν ἀνδραγαθίας δύνανται νὰ ληφθῶσιν ἐξ ἄλλης ὁμοίας ζωγραφίας· τὰ χάσματα τῶν σελίδων ἑνὸς αὐτῶν ἀγῶνος δύνανται νὰ συμπληρωθῶσιν ἐκ παντὸς ἄλλου. Ἀρκεῖ νὰ μὴ λείπωσιν αἱ λέξεις *πατρὶς* καὶ *ἐλευθερία*. Δὲν θὰ εἶνε μέγα ἱστορικὸν λάθος, ἂν εἴπωμεν, ὅτι κατὰ Μετέλλου τοῦ Κρητικοῦ ἠγωνίσθη Μιχαὴλ ὁ Ψαρομήλιγγος ἤ τις Σκορδίλης ἢ Καλλέργης ἢ Βλαστός, οἱ δεινότατοι τῶν βενετομάχων, ὅτι κατὰ τῶν Βενετῶν ἠγωνίσθησαν ὁ Λασθένης καὶ ὁ Πανάρης, οἱ ἥρωες τοῦ κατὰ τῶν Ῥωμαίων ἀγῶνος, ὅτι εἶνε μαχηταὶ τῆς χθὲς ὁ Μελισσηνὸς ἢ ὁ Ἀρκολέων καὶ ἀγωνισταὶ τῶν μέσων αἰώνων ὁ Δασκαλογιάννης ἢ ὁ Μελιδώνης, ὁ Σήφακας ἢ ὁ Χατζημιχάλης, ὅτι τὰ χθιζὰ καὶ πρώιζα θρηνηθέντα θύματα τῶν σφαγῶν τῶν Χανίων καὶ τοῦ Ἡρακλείου ἐσφάγησαν κατὰ τὸν ἱερὸν ἀγῶνα καὶ ὅτι ὁ ἡγούμενος Γαβριὴλ ἀνετίναξε τὸ Ἀρκάδιον τῷ 1896.

Οἱ αὐτοὶ πάντοτε ἡρωισμοί, ἀλλὰ καὶ αἱ αὐταὶ ἐρημώσεις διὰ τῶν αἰώνων. Ἂν εἴχομεν σωζομένας ἀκριβεῖς ἀπογραφὰς τῆς νήσου ἐκ πάντων τῶν χρόνων, θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ κρίνωμεν ἐκ τοῦ μικροῦ ἀριθμοῦ τῶν κατοίκων τὰ ἔτη τὰ ἐπακολουθοῦντα εἰς μεγάλας καὶ μακρὰς ἐπαναστάσεις, ἐκ τῆς πολυανθρωπίας τὰς βραχείας περιόδους εἰρήνης. Ἀλλὰ τίς θὰ εἴπῃ εἰς ἡμᾶς πόσοι μετὰ τὸν μακρὸν κατὰ τῶν Ῥωμαίων ἀγῶνα, καθ' ὃν ἡ Κρήτη, ἀριθμοῦσα διακοσίας τοὐλάχιστον χιλιάδας οἰκητόρων, ἠδυνήθη ναντιτάξῃ πρὸς τὸν Μέτελλον ἐν ἀναπεπταμένῳ πεδίῳ καὶ ἔπειτα ἐν τοῖς κρησφυγέτοις εἴκοσι καὶ τέσσαρας ὅλας χιλιάδας ἀνδρῶν, ἀπέμειναν οἱ κάτοικοι τῆς νήσου; Εἰρηνεύσασα τέλος ἡ Κρήτη μετὰ τὴν πρώτην μακρὰν ἐναντίον τῶν Βενετῶν ἀντίστασιν ἀπέκτησε σὺν τῷ χρόνῳ ἑκατὸν ἐνενήκοντα χιλιάδας κατοίκων, ἀνελθόντων τελευτῶντος τοῦ δεκάτου ἕκτου αἰῶνος εἰς διακοσίας εἴκοσι χιλιάδας ψυχῶν. Ἀλλὰ πόσοι εἶχον ἀπομείνει ἐν Κρήτῃ πρὸ τῆς εἰρηνεύσεως ἐκείνης μετὰ μακρὰ συνεχῶν ἐπαναστάσεων ἔτη; Μόνον πεντήκοντα χιλιάδες. Μὴ δὲν δυνάμεθα νὰ παρακολουθήσωμεν ὁμοίαν ἄμπωτιν καὶ παλίρροιαν τοῦ πληθυσμοῦ κατὰ τὰς τελευταίας ἐπὶ τῶν Τούρκων ἐπαναστάσεις;

Καὶ ὡς πρὸς τοῦτο δὲν πρέπει νὰ φανταστῶμεν τὰς τύχας τῆς Κρήτης διαφόρους ἐπὶ τῶν Ῥωμαίων καὶ τῶν Ἀράβων, τῶν Βενετῶν καὶ τῶν Τούρκων. Καὶ ὅμως ἡ τουρκικὴ δεσποτεία κορυφόνει τὰ δεινὰ τῆς νήσου μέχρι τοῦ ἐσχάτου ὁρίου. Μαύρη σκέπη, ὡς ἔγραφον καὶ ἄλλοτε, ἐκάλυψε τὴν Κρήτην ἀφ' ἧς ἡμέρας ἐπάτησεν ἐπ' αὐτῆς τὸν πόδα ὁ Ἀγαρηνός. Ὅσας ἀκάνθας εἶχε σπείρει εἰς τοὺς ἀγροὺς τοὺς κρητικοὺς ἡ Ῥώμη, ὅσας ὀδύνας εἶχον σωρεύσει εἰς τὰ κρητικὰ στήθη οἱ Ἄραβες, ὅσον αἷμα εἶχε χύσει εἰς τὰς φάραγγας τῆς Κρήτης ἡ Βενετία, ταῦτα πάντα συνέλεξεν ὁ Ἀσιανὸς δεσπότης εἰς δαιμόνιον κρᾶμα συμφορᾶς καὶ καταισχύνης, ἣν ἐπέβαλεν εἰς τὴν δύστηνον νῆσον.

1642 Ἰουνίου 12 ἦλθαν οἱ Τοῦρκοι 'ς τὰ Χανία καὶ τὰ ἐπῆραν Αὐγούστου 12.

1646 ἐπῆραν τὸ Ῥέθεμνος.

1669 ἐπῆραν τὰ μεγάλα κάστρη.

1715 ἐπῆραν τὸν Μωρέα, τὴ Τῆνο, τὴν Σούδα καὶ τὴν Σπίνα Λόγκα καὶ ἔγεινεν μέγας αἱχμαλωτισμός.

Μὲ τὰς ὀλίγας ταύτας λέξεις ἀναγράφει ἰδίᾳ χειρὶ ἐν χρονικῷ σημειώματι, γραφέντι ἐν φυλακῇ, ὅπερ εὗρον πρὸ δύο μηνῶν λίαν ἐπικαίρως ἐν χειρογράφῳ μονῆς τινος τῆς Ἄνδρου, ἀμαθῶς καὶ ἀνορθογράφως, ἀλλὰ σαφῶς ὁ ἀρχιεπίσκοπος Αὐλοποτάμου ἐν Κρήτῃ Γεδεὼν τὰ κεφάλαια τῆς ὑπὸ τοὺς Τούρκους δουλώσεως τῆς νήσου. Ἀλλ' ὁπόση ἐγκρύπτεται εἰς τὰς ὀλίγας ἐκείνας λέξεις ἱστορία, καὶ ὁπόσον αἷμα καὶ δάκρυ καὶ σπαραγμὸν ἐμπεριέχει ὁ *μέγας αἰχμαλωτισμὸς* ἐκεῖνος.

Ἡ ψυχὴ τοῦ Γεδεὼν, ἀπερίττου χρονογράφου κοιμηθέντος τῷ 1754 καὶ ταφέντος ἐν τῇ μονῇ τοῦ ἁγίου μεγαλομάρτυρος Γεωργίου ἐν χωρίῳ Μελῆδόνι, θὰ σκιρτήσῃ ἐν τῷ τάφῳ τώρα ἐπὶ τῇ ἀπελευθερώσει, ὡς θὰ σκιρτήσωσιν αἱ ψυχαὶ τῶν ἀπ' αἰώνων κεκοιμημένων ἀμυντόρων τῆς κρητικῆς πατρίδος τῶν ἀγωνισθέντων καὶ πεσόντων, σφαγέντων καὶ καέντων ὑπὲρ αὐτῆς. Ἂν εἶνε ἀληθὲς, ὅτι ἔχει δικαιώματα καὶ δικαιώματα μεγάλα ἐν τῇ ἱστορίᾳ ἡ φωνὴ τῶν νεκρῶν, εἰς τὴν ἐκ τῶν τάφων βοὴν τοῦ ἀγήματος ἐκείνου τοῦ ἀπειροπληθοῦς μαρτύρων καὶ ἡρώων τῶν θανόντων μὲ τὸ ὄνειρον τῆς ἀπολυτρώσεως καὶ χάριν αὐτοῦ ἃς εὐγνωμονῶσιν οἱ ἐλεύθεροι Κρῆτες τῆς σήμερον ὄχι ὀλιγώτερον ἢ εἰς τὴν Εὐρώπην, ὄχι ὀλιγώτερον ἢ εἰς τὰ ὅπλα ἑαυτῶν καὶ τὰς θυσίας.

Καὶ τώρα ἃς ἀναπετάσῃ ἡ Κρήτη ἐλευθέρα τὴν σταυροφόρον σημαίαν τῆς αὐτονομίας αὐτῆς, πρόδρομον τῆς ἐπὶ τῆς νήσου ἀνυψώσεως τῆς ἐθνικῆς σημαίας, καὶ ἃς χαιρετίσῃ εὐφροσύνως τὸν νεαρὸν ἡγεμόνα ὡς προάγγελον τῆς ἑνώσεως τῆς ποθητῆς. Θὰ δυνηθῇ πλέον νὰ καταθέσῃ τὰ ὅπλα, ἅτινα ἦσαν ἀναγκαῖα πρὸς ἄμυναν τοῦ Κρητὸς ἑπτὰ σχεδὸν ἤδη ὅλους συνεχεῖς αἰῶνας. Ἂς λικνίσῃ πλέον τοὺς Κρῆτας εἰς ὄνειρα χρυσᾶ ἡ εὐνομία καὶ ἡ εἰρήνη· ἃς παρασκευασθῶσι καὶ εὐτρεπισθῶσιν, ἀποβάλλοντες τὸν κονίσαλον τῶν ἐπαναστάσεων, δι' ἐσωτερικῆς εὐημερίας καὶ ἀγαθῆς διοικήσεως, ὅπως εὐσταλεῖς καὶ εὐσύντακτοι προσέλθωσι πρὸς τὴν μητέρα Ἑλλάδα καθ' ἣν ἡμέραν εἶνε ἀναγεγραμμένον ἐν ταῖς δέλτοις τῆς θείας προνοίας.

Ἔχουσιν οἱ Κρῆτες ἅπαντα τὰ προσόντα τῆς ἐν εἰρήνῃ προόδου. Εἶνε λαὸς νοήμων καὶ δραστήριος εἴπερ τις καὶ ἄλλος τῶν ἑλληνικῶν. Ἡ Ἀθηνᾶ καὶ αἱ Μοῦσαι ηὐλόγησαν αὐτοὺς ὄχι ὀλιγώτερον τοῦ Ἄρεως. Καὶ ἐν αὐταῖς ταῖς πικροτάταις τῶν ἡμερῶν τῆς ὑπὸ τοὺς Βενετοὺς καὶ τοὺς Τούρκους δουλείας τὰ γράμματα, ἡ ποίησις, ἡ τέχνη ἤκμασαν ἐν τῇ νήσῳ. Μὴ λησμονῶμεν, ὅτι ἡ Κρήτη ἐπέχει ἰδιάζουσαν θέσιν ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς νέας ἡμῶν ποιήσεως ὡς πατρὶς τοῦ Βικεντίου Κορνάρου, τοῦ ποιητοῦ τοῦ Ἐρωτοκρίτου, καὶ τοῦ Γεωργίου Χορτάτζη, τοῦ ποιητοῦ τῆς Ἐρωφίλης. Ἔγκριτον δὲ κατέχει ἡ Κρήτη θέσιν καὶ ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς νέας ἑλληνικῆς ἁγιογραφίας ὡς κοιτὶς ἰδίου ἐργαστηρίου, ἐπιδράσαντος καὶ ἐπὶ τὴν Ἑπτάνησον, οὗ κυριώτατοι ἀντιπρόσωποι εἶνε ὁ Στέφανος Τζαγκαρόλος, ὁ Τζάνες Μπουνιαλῆς, ὁ Ἀνδρέας Ῥίκος. Καὶ αὐτὸς δὲ ὁ ἐπιφανὴς Ἕλλην ἱδρυτὴς τῆς γραφικῆς σχολῆς τῆς Μαδρίτης, ὁ Κυριακὸς Θεοτοκόπουλος, ἀπεδείχθη ἐπ' ἐσχάτων Κρὴς τὴν πατρίδα. Πλεῖστοι δὲ ὅσοι τῶν ἐπὶ τῆς Ἀναγεννήσεως τῶν γραμμάτων καὶ ἐπὶ Τουρκοκρατίας λογίων ἀριθμοῦνται Κρῆτες, ἀπὸ τοῦ Μάρκου Μουσούρου, τοῦ φίλου τοῦ Ἄλδου τοῦ τὸ πρῶτον ἑλληνιστὶ ἐκδόντος τὸν Ἀριστοφάνη καὶ τὸν Πλάτωνα, καὶ τοῦ Ζαχαρίου Καλλέργη, τοῦ ἐκδότου τοῦ Πινδάρου καὶ τοῦ Θεοκρίτου, μέχρι τοῦ λεξικογράφου καὶ ὑπομνηματιστοῦ τοῦ Ἀριστοτέλους Γερασίμου Βλάχου. Καὶ κατὰ τὸν ἡμέτερον δὲ αἰῶνα ἀνέδειξεν ἡ Κρήτη πλείστους ἄνδρας διακριθέντας ἐν τῇ ἐπιστήμῃ καὶ τῇ διοικήσει, ὑπηρετήσαντας ἢ ὑπηρετοῦντας ἐν τιμῇ πανελληνίῳ τὴν ἑλληνικὴν πατρίδα.

Ἔχει λοιπὸν ἡ Κρήτη πάντα τὰ παιτούμενα στοιχεῖα, ὅπως ἐλευθερουμένη νῦν ἔτι μᾶλλον ἀναπτύξῃ τὸ πατρῷον τάλαντον τὸ μὴ κατακρυβὲν ὑπὸ τὰ ἐρείπια καὶ τὴν τέφραν τῆς δουλείας. Εἰς αὐτὴν ἀνοίγονται ὁρίζοντες εὐρεῖς. Ἔχει ἄνδρας δυναμένους νὰ διατάξωσι τὰ τῆς παιδείας καὶ φωτίσωσι τὸν κρητικὸν λαὸν, ἔχει πολιτευτὰς διακεκριμένους, οἵτινες πρῶτοι αὐτοὶ θὰ ἐννοήσωσιν, ὅτι πρέπει νὰ ὑποχωρήσωσιν εἰς ἀλλήλους, διατηροῦντες τὴν λυσιτελῆ ἅμιλλαν, ἀλλὰ καταβάλλοντες τὸν σάρακα τῆς φιλοπρωτίας. Ἂς ἀρυσθῶσι διδάγματα ἐκ τῶν συμφορῶν τοῦ ἑλληνικοῦ βασιλείου. Ἂς παραλάβωσιν ἐξ αὐτοῦ εἴ τι ἔχει ἀγαθὸν, ἀλλ' ἃς φύγωσι τὰς ἁμαρτάδας αὐτοῦ τὰς ἐπιβαλλούσας νέον ἐδῶ ἐξ ἀρχῆς βίον. Ἐκεῖ ἐν τῇ νέᾳ τῆς Κρήτης ἐλευθέρᾳ γωνίᾳ δὲν εἶνε ἀνάγκη ἀναπλάσεως, ἀλλὰ πλάσεως. Ἔστω ἡ πλάσις αὕτη φιλόπατρις, γνησίως ἑλληνική. Ἂς διδαχθῶσι διὰ νὰ μᾶς διδάξωσι μίαν ἡμέραν ἡμᾶς τοὺς ἀδιορθώτους. Ἂς ἀναδειχθῶσι μεγάλοι ἐν τῇ εἰρήνῃ ὡς ἀνεδείχθησαν μεγάλοι ἐν τῷ πολέμῳ. Ἂς εὐτυχήσωσιν ἐλεύθεροι μακρὰν ἡμῶν, ἕως συνευτυχήσωσιν ἐν προσεχεῖ μέλλοντι ἀδελφοὶ ἡνωμένοι μεθ' ἡμῶν.

Σπυρ. Π. Λαμπρος

Ο ΔΗΜΟΔΙΔΑΣΚΑΛΟΣ

ΑΝΑ ΤΗΝ ΥΦΗΛΙΟΝ

ΕΝ ΙΣΠΑΝΙΑι

Ἐν τῷ Ἱσπανικῷ ὑπουργείῳ τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως ἑδρεύει τὸ ἀνώτατον συμβούλιον τῆς Δημοτικῆς Ἐκπαιδεύσεως, ἀποτελούμενον ἐκ 53 μελῶν, ἐξ ὧν τὰ 6 ἰδίῳ δικαιώματι, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ ὁ ἐπίσκοπος Μαδρίτης, 22 διοριζόμενα ὑπὸ τοῦ βασιλέως καὶ τὰ λοιπὰ ἐκλεγόμενα.

Εἰς ἑκάστην ἱσπανικὴν ἐπαρχίαν ὑπάρχει ἐπαρχιακὸν συμβούλιον διὰ τὴν δημοτικὴν ἐκπαίδευσιν ἀποτελούμενον ἐκ τοῦ πολιτικοῦ διοικητοῦ, ἑνὸς δικαστοῦ, ἑνὸς μέλους τοῦ ἐπαρχιακοῦ συμβουλίου, ἑνὸς μέλους τοῦ δημοτικοῦ συμβουλίου, ἑνὸς ἱερέως ὑποδεικνυομένου ὑπὸ τοῦ ἐπισκόπου, τοῦ πρυτάνεως τοῦ Πανεπιστημίου, τοῦ διευθυντοῦ τοῦ διδασκαλείου, τοῦ ἐπιθεωρητοῦ τῆς δημοτικῆς ἐκπαιδεύσεως καὶ τριῶν πολιτῶν ὁριζομένων ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως.

Τὰ ἐν ἑκάστῃ πόλει ἑδρεύοντα τοπικὰ συμβούλια τῆς δημοτικῆς ἐκπαιδεύσεως ἀποτελοῦνται ἐκ τοῦ δημάρχου, ὡς προέδρου, ἑνὸς δημοτικοῦ συμβούλου, ἑνὸς ἐφημερίου καὶ τριῶν πολιτῶν ὁριζομένων ὑπὸ τοῦ νομάρχου.

Τὰ δύο ταῦτα συμβούλια καθῆκον ἔχουσι νὰ ἐνισχύωσι πᾶν ὅ,τι σχετίζεται πρὸς τὴν δημοτικὴν ἐκπαίδευσιν, νὰ ἐπιβλέπωσι τὴν ἀνάπτυξιν αὐτῆς καὶ νὰ ἀναφέρωσιν εἰς τὰς προϊσταμένας ἀρχὰς τὰς ἐλλείψεις καὶ τὰς ἀτελείας, ἃς παρατηροῦσι.

Ἐκ δύο γενικῶν ἐπιθεωρητῶν ὁ ἕτερος ἀνήκει ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν δημοτικὴν ἐκπαίδευσιν, ἔχων ὑπ' αὐτὸν 49 ἐπαρχιακοὺς ἐπιθεωρητάς.

Ὁ πρῶτος διορίζεται ὑπὸ τοῦ ἡγεμόνος, οἱ δὲ λοιποὶ ὑπὸ τοῦ ὑπουργοῦ, ἐκλέγονται δὲ μεταξὺ τῶν πτυχιούχων δημοδιδασκάλων, τῶν ἐχόντων δικαίωμα νὰ διδάσκωσιν ἐν διδασκαλείῳ καὶ διδαξάντων ἐπὶ πενταετίαν τοὐλάχιστον ἐν δημοσίῳ σχολείῳ ἢ ἐπὶ δεκαετίαν ἐν ἰδιωτικῷ, ἢ καὶ ὑποστάντων εἰδικὰς ἐξετάσεις.

Ἡ δημοτικὴ ἐκπαίδευσις παρέχεται εἰς σχολεῖα δημόσια καὶ ἰδιωτικά.

Ἡ ἰδιωτικὴ ἐκπαίδευσις εἶνε ἐλευθέρα. Ἕκαστος Ἱσπανὸς δύναται νὰ διατηρῇ ἰδιωτικὴν σχολὴν ἄνευ ἀδείας καὶ ἄνευ τῆς ἀνάγκης ἰδίων προσόντων.

Ἡ ὑποχρεωτικὴ φοίτησις εἰς σχολεῖον ἄρχεται ἀπὸ τοῦ 6 ἔτους μέχρι τοῦ 9.

Τὰ σχολεῖα τῶν χωρίων εἶνε ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον μικτά.

Ὑπάρχουσι σχολεῖα λειτουργοῦντα μόνον μῆνάς τινας τοῦ χειμῶνος, σχολεῖα ἑσπερινὰ καὶ σχολεῖα τῆς Κυριακῆς.

Κατὰ τὸν νόμον τοῦ 1857 εἰς ἕκαστον χωρίον ἀριθμοῦν τοὐλάχιστον 500 κατοίκους ἱδρύονται ἓν σχολεῖον ἀρρένων καὶ ἕτερον θηλέων, ἀλλὰ τοῦτο δὲν ἐφηρμόσθη μέχρι τοῦδε.

Ἐπὶ πληθυσμοῦ 18 ἑκατομμυρίων ἡ Ἱσπανία ἀριθμεῖ 31 χιλιάδας σχολείων, ὧν 25 χιλιάδες δημόσια καὶ 6 χιλιάδες ἰδιωτικά.

Πρὸς πλήρη λειτουργίαν τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ συστήματος ἀπαιτεῖται ἡ ἵδρυσις ἑτέρων ἑξακισχιλίων σχολείων.

Ἡ δημοτικὴ ἐκπαίδευσις ἐν Ἱσπανίᾳ παρέχεται δωρεὰν μόνον εἰς τοὺς ἀπόρους, εἶνε δὲ ὑποχρεωτικὴ ἀπὸ τοῦ 6 — 9 ἔτους, ἀλλὰ κατὰ τύπους μόνον, ὡς ἐκ τῆς ἀνεπαρκείας τῶν σχολείων.

Κατὰ τὴν νεωτάτην ἐπίσημον ἀπογραφὴν μεταξὺ 3,794,952 παίδων ἡλικίας 3 — 12 ἐτῶν ἐφοίτων εἰς σχολεῖα 1,356,136—*ἐστεροῦντο δὲ πάσης παιδεύσεως 2,438,816.* Ὡς ἐκ τούτου ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀγραμμάτων εἶνε μέγας· 68% ἀγνοοῦσι τὸ ἀναγινώσκειν καὶ τὸ γράφειν.

Αἱ δαπάναι τῆς δημοτικῆς ἐκπαιδεύσεως ἐπιβαρύνουσι τοὺς δήμους. Αἱ ἐπαρχίαι καὶ τὸ Κράτος δαπανῶσιν ὑπὲρ τῶν διδασκαλείων, τῶν ἐπιθεωρητῶν καὶ τῶν σχολικῶν κτιρίων, ὡς καὶ τῶν ἐπιμισθίων τῶν δημοδιδασκάλων.

Κατὰ τὸ 1896 ἐδαπανήθησαν:

ὑπὸ τῶν δήμων	φρ.	25.996,879
ὑπὸ τῶν ἐπαρχιῶν	»	978,243
ὑπὸ τοῦ Κράτους	»	869,425
ἤτοι ἐν ὅλῳ	φρ.	27.844.547

Ἀλλὰ κατ' ἐπισήμους ἀνακοινώσεις πρὸς τὸ ἀνώτατον συμβούλιον ὡς ἐκ τῆς κακῆς διοικήσεως καὶ τῆς πενίας πολλῶν δήμων *χιλιάδες δημοδιδασκάλων μένουσιν ἀπλήρωτοι ταλαιπωρούμενοι ὑπὸ τῆς πενίας καὶ ἠναγκασμένοι νὰ κλείωσι τὰ σχολεῖά των*!

Διὰ τοῦτο γενικῶς ἐπικρατεῖ ἡ ἰδέα ὅπως τὰ δημοτικὰ σχολεῖα ταχθῶσιν ὑπὸ τὴν ἄμεσον διοίκησιν τοῦ Κράτους καὶ ὁρισθῇ ὁ κατώτατος ἐτήσιος μισθὸς τοῦ δημοδιδασκάλου εἰς 1000 φράγκα.

Τὰ δημοτικὰ σχολεῖα διαιροῦνται εἰς στοιχειώδη καὶ εἰς ἀνώτερα. Εἰς τὰ πρῶτα φοιτῶσι παιδία ἡλικίας 6—9 ἢ 10 ἐτῶν, εἰς δὲ τὰ δεύτερα ἡλικίας 9 ἢ 10—13.

Εἰς τὰ στοιχειώδη σχολεῖα διδάσκουσι κατήχησιν, ἱερὰν ἱστορίαν, ἀνάγνωσιν, γραφήν, ἀρχὰς καστιλλιανῆς γραμματικῆς, ἀρχὰς ἀριθμητικῆς καὶ μετρικοῦ συστήματος, στοιχειωδέστατά τινα ἐκ τῆς γεωργίας καὶ βιομηχανίας.

Εἰς δὲ τὰ ἀνώτερα προστίθεται ἰχνογραφία, πρακτικὴ γεωμετρία, πρῶτα στοιχεῖα ἱστορίας καὶ γεωγραφίας, γνώσεις τινὲς ἐκ τῶν ἐπιστημῶν· εἰς δὲ τὰ τῶν θηλέων ῥαπτικὴ καὶ οἰκιακὴ οἰκονομία ἀντὶ τῆς γεωμετρίας.

Ὡς μέθοδος διδασκαλίας γενικῶς ἐπικρατεῖ ἡ

ἀλληλοδιδακτική, ἡ δὲ πειθαρχία πολλαχοῦ ἐπιβάλλεται διὰ ῥαβδισμῶν καὶ ἄλλων σωματικῶν ποινῶν.

Ἡ θέσις τοῦ δημοδιδασκάλου εἰς τοὺς μικροὺς δήμους εἶνε ἥκιστα ἐπίφθονος.

Ἐκ τῆς νεωτάτης ἀπογραφῆς μανθάνομεν ὅτι 787 δημοδιδάσκαλοι καὶ 21 δημοδιδασκάλισσαι λαμβάνουσιν ἐτήσιον μισθὸν μὴ ὑπερβαίνοντα τὰ 125 φράγκα.

1784	δημοδ.	καὶ	84	διδασκάλισσαι	κάτω τῶν	150 φ.
5031	»	»	580	»	»	500 φ.
3067	»	»	2452	»	»	625 φ.
2745	»	»	2465	»	»	825 φ.
1414	»	»	1116	»	»	1100 φ.

Εἰς τὰ ποσὰ ταῦτα προστίθενται ἐνίοτε καὶ τὰ δίδακτρα, ἅτινα δὲν ὑπερβαίνουσι τὸ τέταρτον τῆς ἀντιμισθίας. Οἱ δημοδιδάσκαλοι ἔχουσι καὶ κατοικίαν δωρεὰν ἢ χρηματικήν τινα ἀποζημίωσιν δι' ἐνοίκιον.

Τὰ ἐπιμίσθια πληρώνονται ὑπὸ τῶν ἐπαρχιῶν ὡς ἑξῆς: ἐπὶ 100 δημοδιδασκάλων, 4 πρωτοβάθμιοι 125 φρ. ἐτησίως, 6 δευτεροβάθμιοι 75 φρ. καὶ 20 τριτοβάθμιοι 50 φρ.

Σύνταξιν λαμβάνουσιν οἱ ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ καταστάντες ἀνίκανοι πρὸς ἐξακολούθησιν τοῦ ἐπαγγέλματος ἢ ὑπερβάντες τὸ 70στὸν ἔτος. Ἡ σύνταξις, ἀνάλογος τῶν ἐτῶν τῆς ὑπηρεσίας, εἶνε $^1/_2$ — $^4/_5$ τοῦ μισθοῦ, αἱ δὲ χῆραι καὶ τὰ ὀρφανὰ δικαιοῦνται νὰ λάβωσι τὰ $^2/_3$ τῆς πατρικῆς συντάξεως.

Οἱ δημοδιδάσκαλοι τῶν κατωτέρων θέσεων, οἱ λαμβάνοντες μισθὸν μέχρι 1000 φρ. ἐτησίως, διορίζονται ὑπὸ τῶν πρυτανειῶν τῶν πανεπιστημίων ἐν ταῖς οἰκείαις περιφερείαις. Ἡ ὑπηρεσία τοῦ ὑπουργείου διορίζει τοὺς λαμβάνοντας μισθὸν 1000 — 1500 φρ. Διὰ Βασιλικοῦ Διατάγματος δὲ διορίζονται οἱ ἔχοντες ἀνώτερον μισθόν.

Οἱ ἱσπανοὶ δημοδιδάσκαλοι εἶνε ἰσόβιοι καὶ παύονται μόνον συνεπείᾳ δικαστικῆς ἀποφάσεως ἢ κατὰ γνωμοδότησιν τοῦ ἀνωτάτου συμβουλίου τῆς δημοτικῆς ἐκπαιδεύσεως, καλούμενοι πρῶτον εἰς ἀπολογίαν.

Τῆς στρατιωτικῆς ὑπηρεσίας δὲν ἀπαλλάσσονται, ἀλλ' οὐδὲ χάνουσι τὴν θέσιν των ὑπηρετοῦντες ἐν τῷ στρατῷ.

Καθ' ἅπασαν τὴν Ἱσπανίαν ὑπάρχουσι 48 διδασκαλεῖα ἀρρένων καὶ 37 θηλέων.

Ἡ φοίτησις τῶν διδασκαλείων εἶνε διετὴς διὰ τοὺς ἀρκουμένους εἰς ἀπολυτήριον καὶ τριετὴς διὰ τοὺς ἐπιζητοῦντας πτυχίον ἐπιτρέπον τὸν διορισμὸν εἰς ἀνώτερον δημοτικὸν σχολεῖον.

Εἰς τὰ διδασκαλεῖα τῆς Μαδρίτης, τῆς Βαρκελόνης καὶ τῆς Σεβίλλης ὑπάρχει καὶ τετάρτη τάξις διὰ τοὺς ἐπιθυμοῦντας δίπλωμα καθηγητοῦ διδασκαλείου.

Εἰς ἕκαστον διδασκαλεῖον ὑπάρχει προσηρτημένον ἓν πρότυπον δημοτικὸν σχολεῖον.

Εἰς τὰ διδασκαλεῖα πληρώνουσιν οἱ μαθηταὶ δικαίωμα ἐγγραφῆς καὶ ἐξέταστρα.

Ἐν Μαδρίτῃ ὑπάρχει πλουσιώτατον καὶ καθ' ὅλα ἄριστα ὠργανωμένον Παιδαγωγικὸν Μουσεῖον, ἔχον καὶ εἰδικὴν παιδαγωγικὴν βιβλιοθήκην πρὸς χρῆσιν τῶν δημοδιδασκάλων ἐξ 9,000 τόμων. Δ*

ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΑ

Η ΑΡΕΤΗ Η ΚΟΥΚΟΥΒΑΓΙΑ

Δημοτικὴ παράδοσις.

Ἀπὸ τὴν ἄκρη τοὐρανοῦ στὴν τέλειωση τοῦ κόσμου
προξενητάδες μπήκανε συμπεθεριὸ νὰ γίνῃ,
ἡ Ἀρετὴ νὰ παντρευτῇ, νὰ πάῃ μακρυὰ στὰ ξένα,
ποῦ ἔχει τοὺς ἐννιὰ 'δερφούς, τὸν Κωσταντῖνο δέκα.
Δὲν θέλαν οἱ ἐννιὰ 'δερφοί, ὁ Κωσταντάκης ἤθε
κ' ἡ μάννα του τοῦ ἔλεγε κ' ἡ μάννα του τοῦ λέγει·
«γιὰ κάτσε, Κωσταντῖνέ μου, τὸ λόγο σου μὴ δώνῃς,
»νὰ παντρευτῇ ἡ Ἀρετή, νὰ πάῃ μακρυὰ στὰ ξένα,
»κι' ἂν ἔλθῃ λύπη ἢ χαρά, ποιὸς πάει καὶ τὴ φέρνει;»
«—Ἔννοια σου, μάννα μ', ἔννοια σου,
» κ' ἂν ἔλθῃ λύπη ἢ χαρά,
»'γὼ πάω καὶ 'στὴ φέρνω».
Ἔγεινε τὸ συμπεθεριό,
ἡ Ἀρετὴ παντρεύτηκε, πάει μακρυὰ στὰ ξένα.
Τῆς γράψαν δέκα μάλαμα κ' ἀσήμι δύο πύργους,
τῆς γράψαν καὶ στὰ χέρια της ῥοκίτσα νὰ μὴν πιάσῃ.

Πεθάναν οἱ ἐννιὰ 'δερφοί, ὁ Κωσταντάκης δέκα.
Ἔπαν' ἡ δόλια μάννα τους στὰ μνήματα καὶ κλαίγει·
σ' ὅλα παρηγοριέται,
στοῦ Κωσταντῆ τὸ μνῆμα
παρηγοριὰ δὲν ἔχει.

«Γιὰ σήκω, Κωσταντάκη μου,
»νὰ πάῃς γιὰ τὴν Ἀρετὴ
»τὴ μακροπαντρεμένη,
»ποῦ μοῦχενες ὑπόσχεση,
»ἂν ἔλθῃ λύπη ἢ χαρά,
»νὰ πάῃς νὰ τὴ φέρῃς.»
Παρακαλιέτ' ὁ Κωσταντῆς· σὰ χριστιανὸς ποῦ ἦτον,
σὰν ἅγιος ἐξακούσθη·
ἄδεια τοῦ ἔδωκ' ὁ Θεὸς νὰ πάῃ νὰ τὴ φέρῃ.
Ὅλο τὸ δρόμο ποῦπανε, ἐπιάνε καὶ προσκύνα.
«Θέ μου, νὰ βρῶ τὴν Ἀρετή,
»νἆναι βγαλμένη στὸ χορό,
»κόκκινα ῥοῦχα νὰ φορῇ».
Σὰ χριστιανὸς ποῦ ἦτανε, σὰν ἅγιος ἐξακούσθη·
τὴν ηὗρε καὶ τὴν Ἀρετὴ
κ' ἦταν βγαλμένη στὸ χορὸ
στὰ κόκκινα ντυμένη·
«—Καλημερούδια σ', Ἀρετή!»
«—Καλῶς τονε τὸν Κωσταντῆ·
»τί κάνουνε τἀδέρφια μας»·
«—Τἀδέρφια μας εἶνε καλὰ
»κ' ἡ μάννα μας εἶνε κακά,
»κι' ὅλο ἐσέν' ἀναζητᾷ·
»ἐλά 'δερφὴ νὰ φύγωμε,
»ἐλά νὰ πάρῃς τὴν εὐχή».

Στὸ δρόμο ποῦ πηγαίνανε, κελαΐδα 'να πουλάκι·
δὲν κελαδεῖ ὡσὰν πουλὶ καὶ μήτε σὰν ἀηδόνι·
μόν' ἐκελάδει κ' ἔλεγε ἀνθρωπινὴ μιλίτσα·
«—Καὶ ποῦ ἐξανακούσθηκε νὰ περπατοῦνε ζωντανοὶ
»μὲ τοὺς ἀποθαμένους;»

«—Ἄκουσε, Κωσταντῖνέ μου, τί λέει κεῖνο τὸ πουλί;»
«—Πουλάκι 'ναι κι' ἂς κελαδῇ».
«—Μὰ δὲ μ' ἀρέσεις, Κωσταντῆ,
»μὰ δὲ μυρίζεις σὰν καλά,
»μυρίζεις σὰ χωματουλιά».

Στὸ δρόμο ποῦ πηγαίνανε, στὴν ἐκκλησιὰ βολῆκαν·
«—Τράβα στὸ δρόμο, Ἀρετή, ἄϊντε νὰ πᾷς στὸ σπίτι,
»ἄντε νὰ πᾷς στὴ μάννα μας, νὰ γνέψω πὸ τὴν ἐκκλησιά,
»νὰ πάρω τὸ ντουφέκι μου».
Ἐδιάβηκε στὸ σπίτι της,
ἐμίλησε τῆς μάννας της·
«—Ἄνοιξε, μάννα μ', ἄνοιξε,
»ποῦ ἦλθ' ἡ Ἀρετοῦλά σου ἡ μακροπαντρεμένη».
«—Δὲν εἶσαι σ' ἡ Ἀρετοῦλά μου ἡ μακροπαντρεμένη,
»μόνον εἶσαι τὸ κακὸ θηριὸ
»ποῦφαγες τοὺς ἐννιά μου γυιούς,
»τὸν Κωσταντῖνο δέκα,
»κ' ἦλθες νὰ φᾷς καὶ μένα».
«—Ἄνοιξε, μάννα μ', ἄνοιξε
»ποῦ ἦλθ' ἡ Ἀρετοῦλά σου, ἡ μακροπαντρεμένη».
«—Δὲν εἶσαι σ' ἡ Ἀρετοῦλά μου ἡ μακροπαντρεμένη,
»μόνον εἶσαι τὸ κακὸ θηριό,
»ποῦφαγες τοὺς ἐννιά μου γυιούς,
»τὸν Κωσταντῖνο δέκα,
»κ' ἦλθες νὰ φᾷς κ' ἐμένα».
«—Ἄνοιξε, μάννα μ', ἄνοιξε κλπ.»
Ἐπροσκυνήθη στὸ Θεό·
«Θέ μου, Παναγίτσα μου
»κουκουβαγίτσα νὰ γενῶ
»νὰ τρέχω ἀπ' τὰ κλαδικὰ κι' ἀπὸ τὰ ῥημοκλήσια,
»νὰ κλαίω τοὺς ἐννιὰ 'δερφούς, τὸν Κωσταντῖνο δέκα.»

Ὅ,τι ἐξαίρει καὶ ἐλέγχει ὡς γνήσιον προϊὸν τῆς δημοτικῆς ἡμῶν μούσης τὴν περὶ Ἀρετῆς ἢ Κουκουβάγιας παραλλαγὴν ταύτην εἶνε τὸ οἰκτρὸν τέλος τῆς δυστυχοῦς ἀδελφῆς μεταμορφουμένης εἰς γλαῦκα ὀδυρομένην τὸν θάνατον τῶν δέκα αὐτῆς ἀδελφῶν. Ἡ μεταμόρφωσις αὕτη εἶνε σύμφωνος πρὸς τὸ μυθοπλαστικὸν πνεῦμα τῶν Ἑλλήνων, ἐλλείπει δὲ παρὰ τῇ Σλαυϊκῇ παραλλαγῇ, καθ' ἣν ἀμφότεραι, μήτηρ καὶ θυγάτηρ, περιπτυσσόμεναι ἀλλήλας πίπτουσι νεκραί, ὡς ἀνέγνωμεν ἐν τῇ συλλογῇ τοῦ κ. Ciampoli.

Ἐν ἑτέρᾳ παραλλαγῇ τῆς ἰδιαιτέρας μου πατρίδος Μελιτίνης τῆς Σπάρτης οἱ στίχοι τῆς μεταμορφώσεως ὑπὸ αἰσθητικὴν ἔποψιν εἶνε ἀνώτεροι καὶ τὸ μᾶλλον περίεργοι· καθ' ἑτέραν παραλλαγὴν γυθεατικὴν ἀμφότεραι αἱ γυναῖκες μετεμορφώθησαν εἰς πτηνά· ἰδοὺ οἱ στίχοι:

« Θέ μου, καὶ κάμε με πολλί, κάμε με κουκουβάγια
» νὰ περπατῶ πὸ τὰ βουνὰ κι' ἀπὸ τὰ λαγκαδάκια,
» νὰ κλαίω τοὺς ἐννιὰ 'δερφούς, τὸν Κωσταντῖνο δέκα».

τῆς δ' ἑτέρας:

« Ἡ μιὰ ἐγίνη χολογυιὸς κ' ἡ ἄλλη κουκουβάγια,
» ἡ μία τρέχει στὰ βουνὰ κ' ἡ ἄλλην στὰ πλάγια·
« καὶ κλαῖνε τοὺς.....

Καθόλου δὲ γραφικωτέρα καὶ κατὰ τὰ Λακωνικὰ ἔθιμα πεποιημένη εἶνε ἑτέρα παραλλαγὴ ὀλίγους μόνον διασώσασα στίχους ἀναφερομένους εἰς τὴν μεταμόρφωσιν. Κατὰ τούτους ἡ μήτηρ λέγει εἰς τὴν Ἀρετήν:

« Στὰ κεραμίδια ν' ἀνεβῇ
» καὶ κουκουβάγια νὰ γενῇ,
» νὰ σκούξῃ ἄγρια τὴ φωνή,
» νὰ κλαίῃ τοὺς ἐννιὰ 'δερφούς,
» τὸν Κωνσταντῖνο δέκα».

Ἡ « ἄγρια φωνὴ » δι' ἧς θὰ «ἔσκουζε» εἶνε «ἀδέρφια, ἀδέρφια, ἀδέρφια», ὡς εἴθισται παρ' ἡμῖν τοῖς Λάκωσιν, ὅταν συγγενεῖς καὶ φίλοι μεταβαίνωσιν εἰς οἰκίαν ἄρτι πενθοῦσαν νεκρόν, τεθαμμένον ἢ μή. Εἰσελθόντων ἐκείνων ἡ στενωτέρα συγγενὴς τοῦ θανόντος ἐπαναλαμβάνουσα τὸ μοιρολόγιον στρέφεται πρὸς τοὺς καὶ τὰς νεήλυδας διὰ τοῦ στίχου:

« γιὰ νὰ κοιτάξω καὶ νὰ δῶ
» νιοὶ 'τάνε ποῦ κοπιάσανε
» καὶ σκοῦξαν ἄγρια τὴ φωνὴ
» μέσα στοῦ (προσθετέον τὄνομα τοῦ νεκροῦ) τὸ κορμὶ
» καὶ μοῦ βαΐσαν τὴν ψυχή...»

Σημειωτέον ὅτι πάντα ταῦτα ἀνάγκη ν' ἀκουσθῶσι παρὰ Λακαίνης μοιρολογούσης ἢ ἀπαγγελλούσης αὐτὰ διὰ τοῦ ἰδιάζοντος ἐκείνου ἁπλοῦ ὅσον καὶ συγκινητικοῦ τόνου, ὅστις δονεῖ τὰς καρδίας καὶ ἐκσπᾷ τὸ δάκρυ καὶ τοῦ ὀλιγώτερον εὐαισθήτου. Ἰδίως τινὰ χάσματα ἐν τῷ μέτρῳ ἐξαφανίζονται ὑπὸ τοιαύτης μεταλλαγῆς, θαυμαστῆς ἀληθῶς, τῆς ἀπαγγελίας, ὥστε ὁ ἀκούων δὲν πάσχει ὅ,τι ὁ γράφων, νὰ ἀγνοῇ πῶς πρέπει νὰ καταγράψῃ τοὺς στίχους, ὧν τινας οὐδ' ὡς τοιούτους εὐκόλως ἀναγνωρίζει.

Ἐν πάσαις, τέλος, ταύταις ταῖς παραλλαγαῖς, ὡς παρατηρεῖ ὁ ἀναγνώστης, φυλάσσεται τὸ χαρακτηριστικὸν τῶν ἑλληνικῶν παραδόσεων, ἡ μεταμόρφωσις· ἄλλοι λαοὶ βυθίζονται εἰς τὸ σκοτεινὸν καὶ ἀνήλιον μνῆμα, ὡς εἶνε καὶ τὸ κλῖμα αὐτῶν· ὁ Ἕλλην ὅμως βλέπει περὶ ἑαυτὸν φύσιν γελόεσσαν, οὐρανὸν ἀστερόεντα, κυανοῦν, θάλασσαν γλαυκήν, πανταχοῦ ζωὴν καὶ φῶς. Δὲν θέλει τὸν θάνατον, διότι ἀγαπᾷ καὶ ἔχει λόγους νὰ ἀγαπᾷ τὴν ζωήν· διὰ τοῦτο ἔνθα αὕτη φαίνεται ἀναγκαίως κινδυνεύουσα ἐμβάλλει αὐτὴν εἰς ἕτερα ὄντα, ἀλλὰ δὲν τὴν ἐξαφανίζει· καὶ τοὺς νεκροὺς ἐγείρει πολλάκις καὶ μεταμορφοῖ εἰς εὐαίσθητα δένδρα, ὡς τὸν Γιάννον καὶ τὴν Μαρουδιάν, διότι δὲν δύναται νὰ φανταστῇ τὸν ἀγνὸν ἔρωτά των κοιμώμενον ἐν τῷ σκοτεινῷ τάφῳ, ἐν ᾧ κατὰ τὴν Μαυροβουνιωτικὴν παραλλαγὴν καὶ Γιάννος καὶ Μαρουδιὰ θάπτονται καὶ σιγὴ ἐπικάθηται βαρεῖα ἐπὶ τοῦ μνήματός των.

Ἡ « Ἀρετὴ » ἦτο πάντῃ φυσικὸν ἵνα ὡς ᾆσμα λησμονηθῇ κατὰ μικρόν, ἀποβαῖνον διήγημα, ὅπερ παραδιδόμενον ἀπὸ στόματος εἰς στόμα εἰς, ἀγνοῶ πόσας, γενεάς, μετεφέρετο ἐν πεζῷ, λυομένου τοῦ μέτρου· ποὺ καὶ ποῦ ἔν τισι παραλλαγαῖς σῴζονταί τινες στίχοι. Ἡ δὲ ταραχὴ τοῦ μέτρου ἐλέγχεται καὶ ἐν τῇ δημοσιευομένῃ Λακωνικῇ παραλλαγῇ, ἣν οὔτε κατὰ ἓν γράμμα δὲν ἐτόλμησα νὰ μεταβάλω, καίτοι ἠδύναντο νὰ παρεντεθῶσι στίχοι τινὲς προσφυῶς, λαμβανόμενοι ἐξ ἄλλων καταλογάδην παραλλαγῶν.

Β. Δ. ΣΚΟΥΡΜΠΟΥΤΑΚΟΣ

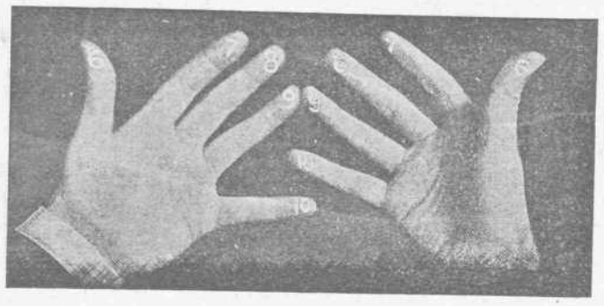

Εἰκὼν α'.

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΑ ΑΝΑΓΝΩΣΜΑΤΑ

ΜΑΓΙΚΟΣ ΠΟΛΛΑΠΛΑΣΙΑΣΜΟΣ

Εἰς Πολωνὸν μαθηματικόν, τὸν Πρόκοβιτς, ὀφείλεται ἡ ἐφεύρεσις αὕτη, καθ' ἣν ὁ περίφημος Πυθαγόρειος πίναξ, ἢ κοινῶς προπαίδεια τοῦ πολλαπλασιασμοῦ, ἐφαρμόζεται ἐπὶ τῶν δακτύλων τῶν δύο χειρῶν καὶ δίδει ἐξαγόμενα κατὰ τρόπον ἁπλούστατον καὶ ἀληθῶς μαγικόν.

Ἡ μέθοδος αὕτη τοῦ Πολωνοῦ μαθηματικοῦ δύναται ἀξιόλογα νὰ χρησιμοποιηθῇ ὑπὸ τῶν διδασκάλων, οἵτινες ἐκ πείρας γνωρίζουσι πόσον δυσκόλως κατανοεῖται τὸ μυστήριον τοῦ πολλαπλασιασμοῦ ὑπὸ τῶν παιδίων, ἰδίως τῶν μὴ ἐχόντων πολὺ ἰσχυρὰν τὴν ἀντίληψιν. Ἡ δυσκολία ἄρχεται ἀπὸ τοῦ ἀριθμοῦ 6 κυρίως καὶ ἐπιτείνεται μετὰ τὸν ἀριθμὸν 11. Ἀληθῶς δὲ ὁ πολλαπλασιασμὸς τῶν ἀριθμῶν τῆς δευτέρας δεκάδος ἐπ' ἀλλήλους κατὰ διάνοιαν, ἄνευ χάρτου καὶ γραφίδος, καθίσταται ὄχι μόνον διὰ τοὺς παῖδας ἀλλὰ καὶ διὰ πολλοὺς τῶν ἐνηλίκων δυσχερέστατος, ἐνίοτε δὲ καὶ ἀδύνατος.

Ἡ ἐπὶ τῶν δακτύλων ἀρίθμησις εἶνέ τι σύνηθες, ἐκ τούτου δ' ἔλαβεν ἀφορμὴν ὁ Πρόκοβιτς, ὅπως ἐπὶ τῶν δακτύλων ἐφαρμόσῃ καὶ τὴν μέθοδον ταύτην τοῦ πολλαπλασιασμοῦ ὡς ἑξῆς:

Ἐγκαταλιπὼν τοὺς πέντε πρώτους ἀριθμοὺς εὐχερῶς πολλαπλασιαζομένους, ἤρχισεν ἀπὸ τοῦ 6.

Οἱ ἀντίχειρες λοιπὸν παριστῶσι τὸν ἀριθμὸν 6 εἰς ἑκατέραν τῶν χειρῶν· οἱ δεῖκται τὸν ἀριθμὸν 7, οἱ μέσοι δάκτυλοι τὸν 8, οἱ παράμεσοι τὸν 9 καὶ οἱ μικροὶ τὸν 10.

Διὰ νὰ πολλαπλασιάσωμεν ἀριθμόν τινα ἐπὶ ἄλλον πρέπει πρῶτον νὰ προσεγγίσωμεν τοὺς δακτύλους, τοὺς ἐκπροσωποῦντας τοὺς δύο παράγοντας.

Ἐὰν λοιπὸν πρόκειται νὰ πολλαπλασιασθῇ ὁ ἀριθμὸς 9 ἐπὶ 9, προσεγγίζομεν τοὺς δύο παραμέσους δακτύλους, ὡς φαίνεται εἰς τὴν α' εἰκόνα.

Πρὸς τὸ ἄνω μέρος τῶν προσεγγιζομένων δακτύλων, συμπεριλαμβανομένων καὶ τούτων, ὑπερέχουσιν ἐν ὅλῳ 8, ἤτοι ἀνὰ τέσσαρες εἰς ἑκάστην χεῖρα: οἱ δύο παράμεσοι, οἱ δύο μέσοι, οἱ δύο δεῖκται καὶ οἱ δύο ἀντίχειρες. Οἱ 8 οὗτοι δίδουσι τὸ ποσὸν τῶν δεκάδων τοῦ γινομένου. Κάτωθι τῶν δύο προσεγγιζομένων δακτύλων ἀπομένουσιν οἱ δύο μικροὶ δάκτυλοι, τῶν ὁποίων τὸ γινόμενον δίδει τὰς μονάδας τοῦ ὅλου γινομένου. Ὅθεν οἱ ἀριθμοὶ 9×9 δίδουσι γινόμενον 8 δεκάδας καὶ 1 μονάδα, δηλαδὴ 81.

Διὰ νὰ πολλαπλασιάσωμεν 8 ἐπὶ 9, προσεγγίζομεν τὸν μέσον δάκτυλον τῆς δεξιᾶς χειρὸς καὶ τὸν παράμεσον τῆς ἀριστερᾶς. Οἱ πρὸς τὰ ἄνω δάκτυλοι εἶνε 7, οἱ δὲ πρὸς τὰ κάτω ὑπολειπόμενοι εἶνε δύο εἰς τὴν δεξιὰν χεῖρα καὶ εἰς τὴν ἀριστεράν. Ὥστε ἔχομεν γινόμενον 7 δεκάδων καὶ 2 (1×2) μονάδων=72.

Ἡ εἰκὼν β' παριστᾷ τὸν πολλαπλασιασμὸν 9 ἐπὶ 7. Οἱ πρὸς τὰ ἄνω δάκτυλοι εἶνε 6, ὅσαι θὰ εἶνε τοῦ ἐξαγομένου αἱ δεκάδες, οἱ δὲ ἀπομείναντες πρὸς τὰ κάτω δάκτυλοι εἶνε 3 εἰς τὴν δεξιὰν χεῖρα καὶ 1 εἰς τὴν ἀριστεράν, δηλαδὴ 1×3=3 αἱ μονάδες. Τὸ γινόμενον λοιπὸν 9×7=63.

Κατ' ἀνάλογον τρόπον δύναται νὰ δοκιμάσῃ τις ἐπὶ τῶν δακτύλων του τὸν πολλαπλασιασμὸν ὅλων τῶν μεταξὺ 6 καὶ 10 ἀριθμῶν.

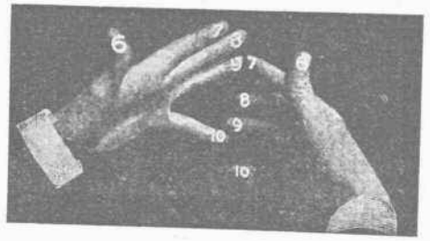

Εἰκὼν 6'.

Προκειμένου νὰ πολλαπλασιάσῃ τοὺς ἀριθμοὺς 6 ἐπὶ 6 θὰ ἔχῃ 2 δεκάδας μόνον, ἀλλὰ θὰ προσθέσῃ εἰς ταύτας τὸ γινόμενον 4 δακτύλων εἰς ἑκατέραν τῶν χειρῶν, ἤτοι 4×4=16· ἑπομένως 20+16=36.

Ἐπίσης καὶ ὁ πολλαπλασιασμὸς 6 ἐπὶ 7 δίδει 3 δεκάδας καὶ 12 μονάδας, ἤτοι 42.

Ὁ Πολωνὸς μαθηματικὸς ἐπροχώρησε καὶ πέραν τοῦ ἀριθμοῦ 10.

Ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ οἱ δάκτυλοι ἐκπροσωποῦσι τοὺς ἀριθμοὺς 11, 12, 13, 14, 15, ὡς φαίνεται εἰς τὴν εἰκόνα γ'. Ὁ δὲ πολλαπλασιασμὸς ἐνεργεῖται ὡς ἑξῆς:

Οἱ δάκτυλοι τῶν δύο χειρῶν, οἱ πρὸς τὰ ἄνω, συμπεριλαμβανομένων καὶ τῶν δύο παραγόντων, μετροῦνται ὡς δεκάδες. Οἱ πρὸς τὰ κάτω ἀπομείναντες δάκτυλοι οὐδόλως λαμβάνονται ὑπ' ὄψιν. Εἰς τὰς δεκάδας προστίθεται τὸ γινόμενον τῶν πρὸς τὰ ἄνω δακτύλων, ἤτοι αὐτῶν τούτων, ὧν τὸ ἄθροισμα ἔδωκε τὰς δεκάδας. Εἰς τὸ σύνολον τοῦτο προστίθεται ὁ ἀριθμὸς 100 καὶ οὕτως ἔχομεν τὸ γινόμενον τῶν δύο ἀριθμῶν.

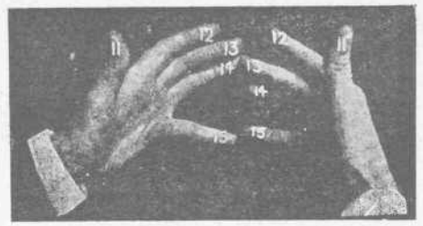

Εἰκὼν γ'.

Ἡ εἰκὼν γ' παριστᾷ τὸν πολλαπλασιασμὸν 14×13. Οἱ πρὸς τὰ ἄνω δάκτυλοι τῶν δύο χειρῶν εἶνε 7. Ὅθεν ἔχομεν 7 δεκάδας = 70. Πολλαπλασιάζοντες τοὺς αὐτοὺς δακτύλους, 4 τῆς μιᾶς χειρὸς καὶ 3 τῆς ἄλλης ἔχομεν γινόμενον 12. Τὸ ὅλον 70+12=82 καὶ 100=182.

Ὑπάρχει δὲ καὶ ἕτερος τρόπος, ὅπως φθάσωμεν εἰς τὸ αὐτὸ ἀποτέλεσμα, ἀλλὰ προτιμᾶται ὁ ἀνωτέρω ὡς ἁπλούστερος. Κατὰ τὸν δεύτερον τρόπον οἱ πρὸς τὰ ἄνω δάκτυλοι παριστῶσιν ὄχι δεκάδας, ἀλλὰ εἰκοσάδας, εἰς τούτων δὲ τὸ ἄθροισμα προστίθεται τῶν πρὸς τὰ κάτω ἀπομενόντων δακτύλων τὸ ἄθροισμα, ὑπολογιζομένων ὡς δεκάδων, καὶ εἶτα τὸ γινόμενον τῶν ἄνω δακτύλων ἐπ' ἀλλήλους ὡς μονάδων.

Ἐφαρμόζοντες τὴν μέθοδον ταύτην ἐπὶ τῆς γ' εἰκόνος ἔχομεν: 7 οἱ πρὸς τὰ ἄνω δάκτυλοι ἐπὶ 20=140· 3 οἱ πρὸς τὰ κάτω ἐπὶ 10=30· τὸ δὲ γινόμενον τῶν πρὸς τὰ ἄνω δακτύλων 3×4=12, ἄρα 140+30+12=182.

Ἐρχόμεθα τώρα εἰς τὴν τελευταίαν σειρὰν τῶν ἀριθμῶν 16—20. Οἱ πέντε δάκτυλοι ἑκατέρας τῶν χειρῶν παριστῶσι κατὰ σειρὰν τοὺς ἀριθμοὺς 16, 17, 18, 19, 20, ὡς δεικνύει ἡ εἰκὼν δ'.

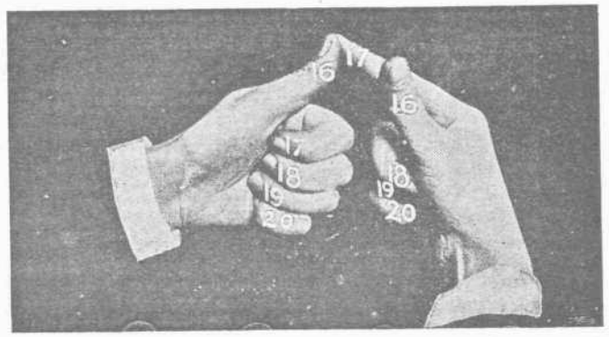

Εἰκὼν δ'.

Ἐνταῦθα ὑπάρχει πάλιν μικρὰ μεταβολὴ τῆς μεθόδου. Οἱ πρὸς τὰ ἄνω δάκτυλοι μετὰ τῶν δύο παραγόντων δίδουσι τὰς εἰκοσάδας, εἰς τὸ ἄθροισμα δ' αὐτῶν προστίθεται τὸ γινόμενον τῶν πρὸς τὰ κάτω ἀριθμῶν καὶ εἰς τὸ ὅλον ὁ ἀριθμὸς 200.

Ἂς ἐφαρμόσωμεν τὴν μέθοδον ταύτην ἐπὶ τῶν ἀριθμῶν 16×17, κατὰ τὴν εἰκόνα δ'. Ἔχομεν πρὸς τὰ ἄνω 2 δακτύλους εἰς τὴν δεξιὰν χεῖρα καὶ 1 εἰς τὴν ἀριστεράν, ἤτοι 3 εἰκοσάδας=60. Προσθέτομεν τὸ γινόμενον τῶν κάτω ἀριθμῶν 4 εἰς τὴν ἀριστερὰν χεῖρα καὶ 3 εἰς τὴν δεξιάν=12. Ὅθεν 60+12=72 καὶ 200=272.

Ἐκ τῶν ἀποτελεσμάτων τούτων—περὶ τῆς μαθηματικῆς ἀκριβείας δύναται νὰ σκεφθῇ πᾶς τις δοκιμάζων ἐπὶ τῶν ἰδίων δακτύλων—καταφαίνεται τὸ ἀληθῶς ἐκπληκτικὸν τῆς μεθόδου ταύτης τοῦ Πρόκοβιτς, ἥτις ἔχει τοῦτο μόνον τὸ σημαντικὸν μειονέκτημα ὅτι περιορίζεται εἰς πολλαπλασιασμὸν ἀριθμῶν περιλαμβανομένων ἐντὸς τῆς αὐτῆς πεντάδος.

Ὅπως δήποτε ὁ διὰ τῶν δακτύλων πολλαπλασιασμός, καὶ ἂν δὲν ἔχῃ πρακτικήν τινα ἐφαρμογήν, εἶνε πνευματικὴ ἄσκησις ἀξιολογωτάτη καὶ παιδιὰ τερπνοτάτη καὶ δυναμένη νὰ παράσχῃ εὐάρεστον ἐπασχόλησιν εἰς κύκλους συναναστροφῆς κατὰ τὰς μακρὰς νύκτας τοῦ χειμῶνος. Ψ*

ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟΣ ΓΛΟΥΚ [1]

Ο ΑΝΑΜΟΡΦΩΤΗΣ ΤΟΥ ΜΕΛΟΔΡΑΜΑΤΟΣ

Πρὶν ἢ παρακολουθήσωμεν τὸν Γλοὺκ εἰς τὸν μετέπειτα βίον, δὲν πρέπει νὰ παρέλθωμεν ἐν σιγῇ, ὅτι ἐν Λονδίνῳ, ἔνθα ἡ περὶ τοῦ νέου συνθέτου φήμη σπουδαίως ἐμειώθη, οὗτος ἐδιδάχθη κατὰ τύχην πρᾶγμά τι, ὅπερ, ὡς αὐτὸς ἔλεγε, τὰ μέγιστα ἐπέδρασεν ἐπὶ τῶν μουσικῶν αὐτοῦ μεταρρυθμιστικῶν ἰδεῶν. Ὅτε δῆλα δὴ ἐπεχείρησε νὰ μελοποιήσῃ τὸν «Πύραμον καὶ Θίσβην» ἀπεφάσισε νὰ σταχυολογήσῃ ἐκλεκτὰς μελῳδίας ἐκ τῶν πεποιημένων ἤδη ἔργων αὐτοῦ καὶ ταύτας νὰ ὑποβάλῃ εἰς τὸ λυρικὸν καὶ δραματικὸν ποίημα, ἀποτελέσας οὕτω τὸ φημιζόμενον τότε *Pacticcio*, ἤτοι ἓν μουσικὸν φύρδην-μίγδην ἐκ διαφόρων παλαιῶν καὶ νέων μελῳδιῶν· ἀλλὰ μετ' ἐκπλήξεως παρετήρησεν ὅτι τὰ αὐτὰ ᾄσματα, ἅτινα ἄλλοτε λίαν ηὐδοκίμουν, νῦν ὑποβεβλημένα ὑπὸ νέα ποιήματα οὐδεμίαν ἐπίδρασιν εἶχον. Ἐκ τούτου λοιπὸν συνήγαγε τὸ συμπέρασμα ὅτι τὸ μελόδραμα δὲν πρέπει νὰ εἶναι συναυλία τις, ἐν ᾗ τὸ δρᾶμα

[1] Ἴδε σελ. 259.

μόνον ὡς πρόσχημα χρησιμεύει, ἀλλ' ἕκαστον μουσικὸν τεμάχιον πρέπει νὰ ἔχῃ ἰδιάζοντα χαρακτῆρα, ἵνα ἐπιτευχθῇ ἡ ἐπιδιωκομένη ἐπενέργεια τοῦ ᾄσματος ἐπὶ τῆς ψυχῆς τοῦ ἀνθρώπου. Τὸ μάθημα τοῦτο τῷ ὄντι ἦτο ὠφελιμώτατον καὶ τὰ μέγιστα συνετέλεσεν εἰς τὸ νέον καὶ ἔνδοξον στάδιον τοῦ μουσουργοῦ.

Ἀλλ' ἐπαναλάβωμεν νῦν τὴν διακοπεῖσαν σειράν.

Περὶ τὰ τέλη τοῦ 1746 καταλιπὼν ὁ Γλοὺκ τὴν Ἀγγλίαν μετέβη δι' Ἀμβούργου εἰς Γερμανίαν καὶ ἀνέλαβε τὴν διεύθυνσιν τοῦ ἐν Δρέσδῃ θεάτρου ἐπὶ μεγάλῃ ἀμοιβῇ. Ἐνταῦθα δ' ἐμελοποίησε πρὸς τιμὴν τῶν γάμων τῆς πριγκιπίσσης τῆς Σαξονίας μετὰ τοῦ ἐκλέκτορος τῆς Βαυαρίας τῷ 1748 τὸ μελόδραμα «Οἱ γάμοι τοῦ Ἡρακλέους καὶ τῆς Ἥβης», ἐν ᾧ ἐν ἐλλείψει καταλλήλου προσώπου τὸ πρόσωπον τοῦ Ἡρακλέους ὑπεδύθη ἡ νεαρὰ τοῦ διευθυντοῦ τῆς ὀρχήστρας σύζυγος.

Ἐκ Δρέσδης μετέβη εἰς Βιέννην, ἣν ἐξέλεξε νῦν μονίμως ὡς ἕδραν κατ' ἐπίμονον προτροπὴν πολλῶν φίλων καὶ θιασωτῶν. Ἐκ τῆς πόλεως δὲ ταύτης ὁρμώμενος μετέβη εἰς διαφόρους πόλεις, εἰς Κοπεγχάγην, ἔνθα διηύθυνε σύνθεσίν τινα, καὶ εἰς Ῥώμην, ἔνθα ἐδιδάχθη ἐπιτυχῶς τὸ νέον μελόδραμα «Τηλέμαχος», καὶ εἰς πολλὰς ἄλλας τῆς Ἰταλίας πόλεις. Ἐπανελθὼν δ' εἰς Βιέννην τῷ 1750 συνεζεύχθη μετὰ τῆς Μαριάννης Περγίνου, ἥτις ἔμεινεν αὐτῷ διὰ παντὸς τοῦ βίου ἀφωσιωμένη σύζυγος, καὶ οὐ μόνον τὴν τάξιν ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ Γλοὺκ ἔφερεν, ἀλλὰ καὶ τὴν ἡσυχίαν ἐν τῇ ταραχώδει τοῦ μουσικοῦ καρδίᾳ βαθμηδὸν ἐστερέωσεν.

Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἐπὶ ὁλόκληρον δεκαετίαν ὁ Γλοὺκ ἔχων ὡς ὁρμητήριον τὴν Βιέννην εὑρίσκετο εἰς διαρκεῖς, οὕτως εἰπεῖν, μουσικὰς περιηγήσεις ἰδίως ἐν Ἰταλίᾳ, ἔνθα τὸ ὄνομα αὐτοῦ εὐφήμως ἐν πᾶσι τοῖς μουσικοῖς κύκλοις ἐφέρετο. Ἀλλ' αὐτὸς ὁ μουσικός, ἐν τῇ κεφαλῇ τοῦ ὁποίου ἀπὸ ἐτῶν ἐκυοφορεῖτο τὸ μέγα ἔργον τῆς μουσικῆς μεταρρυθμίσεως, δὲν ἦτο εὐχαριστημένος ἐκ τῶν ἔργων αὐτοῦ. Ἰδίᾳ δὲ παρεπονεῖτο, ὅτι τὰ δράματα τοῦ περιωνύμου Μεταστασίου δὲν ἦσαν κατάλληλα νὰ παραγάγωσιν ἐκείνας τὰς ἐπενεργείας, ὧν τὸ μουσικὸν δρᾶμα ἐδεῖτο. Τὴν γνώμην ταύτην ἀνεκοίνωσεν εἴς τινα τότε διάσημον ποιητὴν καὶ προσωπικὸν φίλον, τὸν αὐτοκρατορικὸν ἐν Βιέννῃ σύμβουλον Καλζαβίκην, ὅστις οὐ μόνον προθύμως ἀπεδέχθη αὐτήν, ἀλλὰ καὶ ἀνέλαβε νὰ μεταποιήσῃ τὴν περὶ «Ὀρφέως καὶ Εὐρυδίκης» τῶν ἀρχαίων παράδοσιν, πεποιθώς, ὅτι ἐν ταύτῃ θέλει εὕρῃ ὁ μουσικὸς δραματικὴν ἀλήθειαν. Καὶ τῷ ὄντι· τῷ 1762 ἐξετελέσθη μετὰ πολλῆς ἐπιτυχίας τὸ μελόδραμα «Ὀρφεὺς καὶ Εὐρυδίκη», τὸ μὲν πρῶτον ἰταλιστὶ εἶτα δὲ καὶ γερμανιστί, ἐν ᾧ ἀφ' ἑνὸς μὲν ἡ ἁπλότης καὶ ἡ συντομία τῆς δραματικῆς πλοκῆς, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἡ δύναμις τῆς ἐκφράσεως καὶ ἡ ἄμεσος ἐπίδρασις λίαν εὐμενῶς ἐκρίθησαν ὑπὸ τοῦ τότε μουσικοῦ κόσμου. Καὶ τὸ μὲν πρῶτον ἀπέβη πρὸς ἔπαινον τοῦ ποιητοῦ, τὸ δὲ δεύτερον ἀνεκαίνισε καὶ ἐστερέωσε τὴν δόξαν τοῦ μουσουργοῦ.

Τὸ διὰ τὴν ἀπολεσθεῖσαν σύζυγον Εὐρυδίκην βαρὺ πένθος τοῦ Ὀρφέως καὶ ἡ ἀπόφασις αὐτοῦ νὰ μεταβῇ εἰς Ἅδου πρὸς εὕρεσιν αὐτῆς, εἶτα δὲ ὁ ἀγὼν τοῦ ἀοιδοῦ πρὸς τοὺς καταχθονίους θεοὺς καὶ ἡ νίκη αὐτοῦ, καὶ τέλος ἡ σκληρὰ δοκιμασία, εἰς ἣν ὁ Ὀρφεὺς ὑποβάλλεται ὑπὸ τῶν ἀθανάτων, νὰ μὴ προσβλέψῃ τὴν ἀπαγομένην προσφιλῆ σύζυγον, μέχρις οὗ διαβῶσι τὰ ὕδατα τῆς Στυγός, καὶ ἡ καταστροφή, ἥτις ἐνταῦθα λαμβάνει εὐφρόσυνον τέλος τῇ μεσολαβήσει τοῦ ὡς ἀγγέλου τῶν θεῶν ἐμφανιζομένου Ἔρωτος, ταῦτα πάντα παρέσχον ἀποχρῶσαν ὕλην εἰς τὸν δραματικῆς ἀληθείας διψῶντα μουσουργόν. Ὑπὸ μουσικὴν δ' ἔποψιν κρινόμενον τὸ μελόδραμα τοῦτο ἐνεποίησε μεγάλην αἴσθησιν διὰ τοῦ νεωτερισμοῦ, ὃν εἰσήγαγεν εἰς τὰ λογαοιδικὰ λεγόμενα ᾄσματα καὶ εἰς τὰ χορικά. Ἀντὶ τοῦ τετριμμένου καὶ ἕως τότε συνήθους λογαοιδικοῦ, ὅπερ ἐξετελεῖτο ὑπὸ τοῦ βαθυφώνου συνοδευομένου διὰ κλειδοκυμβάλου, ἐνταῦθα τὸ πρῶτον ὁλόκληρος ἡ μουσικὴ ὀρχήστρα ὑπεστήριζε καὶ διηρμήνευε τὴν μουσικὴν ἀπαγγελίαν τοῦ ᾄδοντος. Τὰ χορικὰ δὲ ᾄσματα, ἅτινα ἕως τότε οὐδεμίαν εἶχον σημασίαν ἐν τῇ λεγομένῃ opera seria, ἠξίωσεν ὁ Γλοὺκ μεγίστης προσοχῆς ὁρμώμενος ἐκ τῆς ἀρχῆς, ὅτι ταῦτα πρέπει ν' ἀποτελέσωσιν ἀντίθεσίν τινα πρὸς τὰς μονῳδίας· πρὸς πληρεστέραν δ' ἐπιτυχίαν προσέθετο καὶ τὴν μιμικὴν ὄρχησιν, ἥτις ἕως τότε ἦτο ὅλως ἄγνωστος. Ἡ ἀντίθεσις αὕτη, ἥτις ἄρχεται ἀμέσως ἐν τῇ πρώτῃ πράξει μεταξὺ Ὀρφέως καὶ χοροῦ, ἐπιτείνεται εἰς μέγιστον βαθμὸν ἐν τῇ δευτέρᾳ πράξει, ἐν τῇ τρομακτικῇ καὶ πλήρει δραματικῆς ζωῆς ἐκείνῃ σκηνῇ τῶν Μαινάδων καὶ τοῦ Ὀρφέως. Ἡ σκηνὴ αὕτη, ἐν ᾗ ὁ μὲν Ὀρφεὺς ἱκετεύει τὰς παρὰ ταῖς πύλαις τοῦ Ἅδου ἱσταμένας Μαινάδας νὰ ἐπιτρέψωσιν αὐτῷ τὴν εἴσοδον, αὗται δ' ἐπανειλημμένως ἀποκρούουσιν αὐτὸν ἐκφωνοῦσαι τὸ σπαραξικάρδιον ἐκεῖνο No-no — Ὄχι! ὄχι! θεωρεῖται ὑπὸ τῶν μουσικῶν τοῦ ὅλου μελοδράματος ὁ μαργαρίτης —, καὶ καθόλου εἰπεῖν ἀνέκαθεν ἐχαρακτηρίσθη ὡς μουσικὸν ἀριστούργημα. «Τὸ Νο τοῦτο τῶν Μαινάδων», λέγει ὁ πολὺς Ῥουσσώ, «ὅπερ ὡς κρατερὸς κεραυνὸς κατὰ διαδοχὴν ἀκούεται, εἶναι μία τῶν ὑψίστων ἐμπνεύσεων, ἐξ ὅσων ἐγὼ γνωρίζω». Καὶ τῷ ὄντι ἐν τῇ καθόλου μελοδραματικῇ τέχνῃ ὀλίγαι σκηναὶ δύνανται νὰ παραβληθῶσι πρὸς ταύτην, ἐν ᾗ διὰ τόσῳ ἁπλῶν μέσων τόσῳ τελεσφόρος δραματικὴ ἐπίδρασις ἐπιτυγχάνεται.

Μετὰ τὸ μελόδραμα τοῦτο συνέθεσεν ὁ Γλοὺκ μικρά τινα ἔργα καὶ ἓν γαλλικὸν δρᾶμα ἐπὶ τῇ στέψει τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Αὐστρίας Ἰωσὴφ τοῦ Β', ἐν ᾧ οἱ ἀρχιδοῦκες καὶ ἀρχιδούκισσαι παρῆλθον ἐπὶ τῆς σκηνῆς ὡς μυθολογικὰ πρόσωπα, περὶ τὰ τέλη δὲ τοῦ 1767 παρεστάθη τὸ δεύτερον ἔξοχον μελόδραμα ἡ «Ἄλκηστις», ἐν ᾧ ἐναργέστεραι φαίνονται αἱ μεταρρυθμιστικαὶ ἀρχαὶ τοῦ μουσουργοῦ. Τὸ μελόδραμα τοῦτο εἶναι ἀληθές, ὅτι κατ' ἀρχὰς μὲν ἔσχε μονομερῆ ἐπιτυχίαν ἕνεκα τῶν ἀντενεργειῶν τῶν ἰσχυρῶν ἀντιπάλων τοῦ μουσουργοῦ, καὶ διότι, ὡς αὐτὸς ἐκφράζεται ἔν τινι ἐπιστολῇ, «οἱ ἡμιμαθεῖς, οἱ τῶν καλλιτεχνημάτων κριταὶ καὶ ἡγέται, τάξις ἀνθρώπων, ἥτις δυστυχῶς εἶναι πολυάριθμος καὶ μυριάκις ἀποβαίνει ἐπιβλαβεστέρα εἰς τὴν πρόοδον τῶν τεχνῶν τῆς τάξεως τῶν ὅλως ἀδαῶν ἀνθρώπων, μαίνονται ἐναντίον νέας μεθόδου, ἥτις ἀπειλεῖ νὰ ἐκμηδενίσῃ, ἐὰν στερεωθῇ, τὴν ἰδίαν αὐτῶν ἀλαζονείαν», καὶ διότι «ἡ μανία ν' ἀποφαίνηται ὁ ἄνθρωπος προπετῶς ἰδίως περὶ πραγμάτων, ὧν ἐλαχίστην ἔχει γνῶσιν, εἶναι τὸ σύνηθες αὐτοῦ ἐλάττωμα». Ἀλλ' ὀλίγος χρόνος ἐδέησε νὰ παρέλθῃ καὶ μετά τινας ἀναπαραστάσεις τοσοῦτον ἐξετιμήθη, ὥστε ἡ μὲν αὐτοκράτειρα Μαρία Θηρεσία ἀναγορεύουσα τὸν συνθέτην ἀρχιμουσικὸν τῆς αὐλῆς προσέλαβε διδάσκαλον τῶν τέκνων αὐτῆς, ὁ δὲ Πάπας ἐπαρασημοφόρησε καὶ ὠνόμασεν αὐτὸν ἱππότην. Οὐχὶ ὀλίγον εἰς τὸν ὑπὲρ τοῦ μουσουργοῦ νέον τοῦτον ἐνθουσιασμὸν συνετέλεσε καὶ ἐπιστολή τις αὐτοῦ πρὸς τὸν φιλόμουσον μέγαν δοῦκα τῆς Τοσκάνης, πρὸς ὃν ἀφιέρωσε τὴν τυπωθεῖσαν «Ἄλκηστιν».

Τὸ περιεχόμενον τῆς ἐπιστολῆς ταύτης εἶναι σπουδαιότατον ὡς ἐναργῶς ἀποκαλύπτον τὰς μεταρρυθμιστικὰς τοῦ μουσουργοῦ ἰδέας. «Ὅτε ἐπεχείρησα νὰ μελοποιήσω τὴν Ἄλκηστιν», λέγει πρὸς τοῖς ἄλλοις ὁ Γλοὺκ, «σκοπὸν εἶχον νὰ ἐκριζώσω ἐκ θεμελίων πάσας ἐκείνας τὰς καταχρήσεις, τὰς ὁποίας τὸ μὲν ἡ ματαιοδοξία τῶν ἀοιδῶν, τὸ δὲ ἡ μεγίστη φιλαρέσκεια τῶν μουσουργῶν τῆς Ἰταλίας εἰσήγαγον εἰς τὸ μελόδραμα, καταχρήσεις, διὰ τῶν ὁποίων τὸ ὡραιότατον καὶ πολυτιμότατον τῶν θεαμάτων καθίσταται ἀηδέστατον καὶ γελοιότατον. Προσεπάθησα νὰ περιορίσω τὴν μουσικὴν εἰς τὸν ἀληθῆ αὐτῆς προορισμόν, τ. ἔ. νὰ ὑπηρετῇ μὲν αὕτη εἰς τὴν ποίησιν ἐνισχύουσα τὴν ἔκφρασιν τῶν αἰσθημάτων καὶ τὸ θέλγητρον τῆς τοιαύτης ἢ τοιαύτης ψυχικῆς διαθέσεως, νὰ μὴ διακόπτῃ δὲ τὴν πρᾶξιν καὶ νὰ μὴ διαστρέφῃ ἢ ἀσχημίζῃ αὐτὴν διὰ τῆς παρεμβολῆς περιττῶν καὶ ἀνωφελῶν ἐπικοσμημάτων. Ἐνόμιζον, ὅτι ἡ μουσικὴ πρέπει νὰ χρησιμεύῃ εἰς τὴν ποίησιν, ὅπως ἡ ζωηρότης τῶν χρωμάτων καὶ ὁ ἐπιτυχὴς συγκερασμὸς τοῦ φωτὸς καὶ τῆς σκιᾶς εἰς ἄμεμπτον εἰκόνα, ἅτινα μόνον εἰς τοῦτο συντελοῦσι, νὰ δώσωσι ζωὴν εἰς τὰ σχήματα χωρὶς νὰ παραμορφώσωσι τὸ περισχεδίασμα ..... Ἡ εἰσαγωγὴ πρέπει νὰ προδιαθέτῃ τὸν ἀκροατὴν πρὸς κατάληψιν τοῦ διδασκομένου δράματος καὶ νὰ ὑποδεικνύῃ τὸ περιεχόμενον. Ἡ δὲ χρῆσις τῶν ὀργάνων νὰ βαίνῃ ἐκ παραλλήλου πρὸς τὸ ἐπιτεινόμενον πάθος καὶ διαφέρον. Ἐν γένει δ' ἤθελον ν' ἀποσκορακίσω ἐκ τοῦ μελοδράματος πάσας ἐκείνας τὰς καταχρήσεις, καθ' ὧν ὁ ὑγιὴς τοῦ ἀνθρώπου νοῦς καὶ ἡ ἀληθὴς καλαισθησία ἐπὶ τόσον χρόνον μάτην ἠγωνίζοντο. Τὸ ἀποτέλεσμα ἐδικαίωσε τὰς ἰδέας μου καὶ ἡ γενικὴ ἐπιδοκιμασία τοῦ νέου μου ἔργου ἐν πόλει τοιαύτῃ, οἵα ἡ Βιέννη, μ' ἔπεισεν ὅτι ἡ ἁπλότης, ἡ ἀλήθεια καὶ ἡ φυσικότης εἶναι αἱ μόναι ὀρθαὶ βάσεις τοῦ καλοῦ ἐν ἅπασι τοῖς ἔργοις τῆς τέχνης».

Καὶ αὐτὴ δὲ ἡ ὑπόθεσις τοῦ μελοδράματος, ἣν μετά τινων μικρῶν παραλλαγῶν παρέλαβεν ὁ αὐτὸς ποιητὴς Καλζαβίκης ἐκ τῆς ὁμωνύμου τραγῳδίας τοῦ Εὐριπίδου, οὐχὶ ὀλίγον συνέτεινεν εἰς τὴν ἔκτακτον ἐπιδοκιμασίαν, ἧς ἠξιώθη τὸ ἔργον τοῦτο. Καὶ τῷ ὄντι· ὁπόσον ὑψηλὴ εἶναι καὶ γενναία ἡ ἀπόφασις τῆς ἡρωΐδος Ἀλκήστιδος, συζύγου τοῦ ἐπικινδύνως νοσήσαντος βασιλέως τῶν Θεσσαλῶν Ἀδμήτου, νὰ προσενέγκῃ ἑαυτὴν εἰς τὸν θεὸν τοῦ θανάτου, ἵνα ὁ Ἄδμητος κατὰ τὸν χρησμὸν τοῦ θεοῦ ζήσῃ ἐπὶ τῆς γῆς ἄλλον τόσον χρόνον. Οὐδέτερος τῶν γονέων ἠθέλησε ν' ἀποθάνῃ ὑπὲρ τοῦ παιδός· μόνη δ' ἡ Ἄλκηστις παρέχει ἑαυτὴν εἰς τὸν θεὸν τοῦ θανάτου ὡς ἀντάλλαγμα τῆς ζωῆς τοῦ συζύγου καταδείξασα, ὅτι ἡ συζυγικὴ ἀγάπη εἶναι ὑπερτέρα πάσης ἄλλης στοργῆς καὶ ἀγάπης· διὰ τοῦτο δὲ καὶ ἀντημείφθη ὑπὸ τοῦ Ἡρακλέους ἢ ὑπὸ τοῦ Ἀπόλλωνος, ὅστις ἐπέτρεψε ν' ἀναζήσῃ ἡ Ἄλκηστις καὶ νὰ συζήσῃ πάλιν μετὰ τοῦ Ἀδμήτου ἐν πάσῃ εὐδαιμονίᾳ ἐπὶ τῆς γῆς· καὶ τοῦτο λοιπὸν τὸ δρᾶμα ὡς ὁ Ὀρφεὺς καταλήγει εἰς ἡδονὴν καὶ χαράν.

Ἀλλὰ πρὸ πάντων εἵλκυσε τὸν γενικὸν θαυμασμὸν ἡ μουσικὴ τοῦ μελοδράματος, ἐν ᾧ τόσον ἐπιτυχῶς ἠδυνήθη ν' ἀποδώσῃ ὁ Γλοὺκ τὰ τόσον εὐγενῆ αἰσθήματα καὶ τὴν τεχνικωτάτην πλοκὴν καὶ λύσιν. Ἐν τῇ πρώτῃ πράξει μεγίστην ἐμποιεῖ αἴσθησιν ὁ θρῆνος τοῦ χοροῦ, ἐπὶ τῇ ἀγγελίᾳ ὅτι ὁ προσφιλὴς βασιλεὺς πνέει τὰ λοίσθια καὶ τὸ ὑπὸ διπλοῦ χοροῦ ἐκτελούμενον μεγαλοπρεπὲς καὶ ὑψηλὸν ᾄσμα, καθ' ἣν στιγμὴν ἐμφανίζεται ἐπὶ τῆς σκηνῆς πρὸ τῶν ἀνακτόρων περίλυπος ἡ Ἄλκηστις μετὰ τῶν δύο αὐτῆς τέκνων ἐν μεγίστῃ πομπῇ, δι' οὗ ὁ πιστὸς λαὸς προσαγορεύει τὴν βασίλισσαν καὶ ἐκφράζει τὴν λύπην ἐπὶ τῇ ἐπικειμένῃ δεινῇ συμφορᾷ. Καὶ τῆς βασιλίσσης δὲ τὸ θρηνῶδες ᾄσμα, ὅπερ βαθμηδὸν ἐπιτείνεται διακοπτόμενον ὑπὸ τῶν παρα-

μυθητικῶν λόγων τῶν τέκνων αὐτῆς, προδιαθέτει τὸν ἀκροατὴν καὶ ἐξυψοῖ τὸν νοῦν αὐτοῦ εἰς ἀκρόασιν κατανυκτικωτάτης δεήσεως, ἐκτελουμένης ὑπὸ χοροῦ καὶ τοῦ προϊσταμένου τῶν ἱερέων, τοῦ ἀνωτάτου λειτουργοῦ τοῦ Ἀπόλλωνος. Ἐν ἀστραπῇ καὶ βροντῇ ἀντηχεῖ ὁ θεῖος χρησμὸς ἀναγγέλλων τοῖς πᾶσιν, ὅτι ὁ Ἄδμητος ἀφιερώθη τῇ Στυγί, ἐὰν μὴ ἕτερός τις προσενέγκῃ ἑαυτὸν θυσίαν ἀντ' ἐκείνου. Ὁ τρόμος καὶ ἡ φρίκη τοῦ συνωστισμένου πρὸ τοῦ ναοῦ πλήθους ἐπιτυχέστατα ἐκδηλοῦται διὰ τῶν ἐγχόρδων ὀργάνων τῆς ὀργήστρας. Τὸ μελικὸν ᾆσμα τῆς βασιλίσσης, δι' οὗ αὕτη ἐπικαλεῖται τοὺς καταχθονίους θεοὺς νὰ δεχθῶσιν αὐτὴν ἀντὶ τοῦ Ἀδμήτου, προκαλεῖ τὸν θαυμασμὸν τοῦ χοροῦ, ὅστις ἐγκωμιάζων τὸ γενναῖον φρόνημα τῆς ἡγεμονίδος ἀπομακρύνεται βαθμηδὸν τῆς σκηνῆς.

Ἐν τῇ δευτέρᾳ πράξει διακρίνονται δύο σκηναὶ ὅλως ἀντίθετοι πρὸς ἀλλήλας. Ἐν μὲν τῇ πρώτῃ παρίσταται ἡ Ἄλκηστις ἐν τῷ ἄλσει τῶν καταχθονίων θεῶν ἱκετεύουσα πρὸ τῶν πυλῶν τοῦ Ἅδου τὸν θεὸν τοῦ θανάτου νὰ ἐπιτρέψῃ αὐτῇ τὴν εἴσοδον. Τρομώδης τις κίνησις τῆς ὀρχήστρας ἀπεικονίζει ἐκφραστικώτατα τὴν μεγίστην συγκίνησιν τῆς μεγαθύμου γυναικός, ἥτις παρὰ τοὺς ἀποτρεπτικοὺς λόγους τῶν καταχθονίων θεῶν ἐπιμένει νὰ τελευτήσῃ ὑπὲρ τοῦ Ἀδμήτου.

Ἐν δὲ τῇ δευτέρᾳ σκηνῇ εὑρίσκεται ὁ θεατὴς πρὸ τῶν ἀνακτόρων τοῦ Ἀδμήτου, ἐν οἷς εὐφροσύνα ᾄσματα καὶ ὀρχήσεις ἑορτάζουσι τὴν ἀνάρρωσιν τοῦ βασιλέως. Ἀλλὰ τὴν χαρὰν ταύτην μεταβάλλει εἰς ἀνέκφραστον λύπην ἡ ἐμφάνισις τῆς Ἀλκήστιδος, ἥτις ἐν διαλόγῳ μετὰ τοῦ βασιλέως ἀποκαλύπτει τὴν τελειωτικὴν αὐτῆς ἀπόφασιν. Εἰς οὐδὲν συντελοῦσιν οἱ ἀπελπιστικοὶ λόγοι τοῦ Ἀδμήτου· διότι ἡ Ἄλκηστις προαισθανομένη ἤδη τὸν θάνατον προσεγγίζοντα ἀποχαιρετίζει τὰ τέκνα καὶ τὸν σύζυγον δι' ᾄσματος συγκινοῦντος καὶ τὸν ἀναίσθητον καρδίαν ἔχοντα θεατήν. Ὁ δὲ χορὸς ἐν τέλει ἐπισφραγίζει τὰ πάντα διὰ πενθίμου ᾠδῆς.

Τὴν καταστροφὴν τοῦ δράματος ἀποτελεῖ ἡ τρίτη πρᾶξις, ἐν ᾗ μετ' ἀμοιβαῖον ἀγῶνα τίς νὰ κατέλθῃ ἐκ τῶν ζυζύγων εἰς τὸν Ἅδην, ἀποφασίζεται ὑπὸ τῶν καταχθονίων θεῶν ἡ Ἄλκηστις, παρὰ τὴν θερμὴν ἱκεσίαν τοῦ Ἀδμήτου. Ὁ Ἄδμητος ἐν τέλει μετὰ τὸν θάνατον τῆς Ἀλκήστιδος ἀποφασίζει παρακολουθούμενος ὑπὸ τῶν τέκνων ν' αὐτοκτονήσῃ, ἀλλ' ἀναχαιτίζεται ὑπὸ τοῦ λαοῦ. Ἐν τέλει ἐμφανίζεται ὁ θεὸς Ἀπόλλων, ὅστις συνενοῖ εἰς νέαν εὐδαίμονα ζωὴν τὸ πιστὸν καὶ ἀφωσιωμένον ζεῦγος.

Τοιοῦτον ἐν περιλήψει τὸ περιεχόμενον τῆς Ἀλκήστιδος ὑπὸ δραματικήν τε καὶ μουσικὴν ἔποψιν ἐξεταζόμενον.

Μετὰ τὴν Ἄλκηστιν παρέδωκεν ὁ Γλοὺκ εἰς φῶς ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ αὐτοῦ ποιητοῦ Καλζαβίκη τὸ μελόδραμα «Πάρις καὶ Ἑλένη», ὅπερ καὶ ἕνεκα τοῦ περιεχομένου καὶ ἕνεκα τῶν ἀντενεργειῶν τῶν ἀντιπάλων δὲν ἔτυχεν εὐμενοῦς ὑποδοχῆς. Φαίνεται δὲ ὅτι καὶ αὐτὸς ὁ μουσουργὸς δὲν ἐξετίμησε πολὺ τὸ ἔργον τοῦτο, ὅπερ παρέδωκεν εἰς λήθην βραδύτερον χρησιμοποιήσας τὰ ἄριστα τῶν ᾀσμάτων αὐτοῦ εἰς ἕτερα μελοδράματα.

Ἡ ἀποτυχία τοῦ μελοδράματος τούτου δὲν ἀπεθάρρυνε τὸν μουσικόν, ἀλλ' ἐξ ἐναντίας ἐγένετο ἀφορμή, ἵνα οὗτος ἀλλαχοῦ στρέψῃ τὸ βλέμμα εἰς τὴν πόλιν ἐκείνην, ἐν ᾗ ἦτο ὡρισμένον νὰ φθάσῃ εἰς τὸν κολοφῶνα τῆς δόξης.

Εὑρισκόμενος εἰς οἰκονομικὰς δυσχερείας ἐν Βιέννῃ ὁ Γλοὺκ ἔστρεψε τὴν προσοχὴν αὐτοῦ εἰς Παρισίους, τὸ ἀνώτατον κριτήριον τότε ἐν τῇ οἰκουμένῃ ἐν παντὶ ζητήματι σχετιζομένῳ πρὸς τὴν τέχνην καὶ καλαισθησίαν, προηγουμένως δὲ ἀπετάθη πρὸς τὸν ἐν Βιέννῃ φίλον αὐτοῦ καὶ ποιητὴν Δυβουλλέ, ἄνδρα ἔμπειρον τῆς μουσικῆς τέχνης καὶ καλῶς πεπαιδευμένον, ὅστις οὐ μόνον ἐπεδοκίμασε τὴν πρόθεσιν τοῦ μουσουργοῦ, ἀλλὰ καὶ προσηνέχθη νὰ ἐπεξεργασθῇ τὴν «Ἐν Αὐλίδι Ἰφιγένειαν» τοῦ Ῥακίνα ὡς κείμενον τοῦ νέου γαλλικοῦ μελοδράματος. Οὕτω λοιπὸν μετὰ πολλὰς δυσχερείας, προελθούσας τὸ μὲν ἐκ μέρους τοῦ ποιητοῦ, ὅστις ἐφρόνει ὅτι πρέπει νὰ διατηρήσῃ ἐν τῷ μελοδράματι πολλοὺς στίχους τοῦ Ῥακίνα παρὰ τὴν γνώμην τοῦ Γλοὺκ, τὸ δ' ἐκ μέρους τῆς ἐν Παρισίοις διευθύνσεως τῆς «Βασιλικῆς Ἀκαδημίας τῆς μουσικῆς», ἐξεπληρώθη ὁ διακαὴς πόθος τοῦ Γλοὺκ τῇ μεσιτείᾳ τῆς πριγκιπίσσης Μαρίας Ἀντωανέττας καὶ ἐν ἔτει 1773 μετέβη εἰς Παρισίους συνοδευόμενος ὑπὸ τῆς ἀγαθῆς αὐτοῦ συζύγου καὶ τῆς υἱοθετηθείσης ἀνεψιᾶς αὐτοῦ καλλιφώνου Μαριάννης τῆς εὐνοουμένης τῆς αὐτοκρατείρας. Εὐθὺς δ' ἅμα ἀφικόμενος ἐπεσκέφθη τὸ μελοδραματικὸν θέατρον, οὗ ἐθαύμασε τὸν μεγαλοπρεπῆ χῶρον. Ἀλλ' ὅσον ἐκ τούτου εὐαρέστως διετέθη, τοσοῦτον ἐψεύσθη τῆς καλῆς δόξης, ἣν εἶχε περὶ τῆς ὀρχήστρας καὶ τοῦ προσωπικοῦ τῶν ἀοιδῶν τοῦ θεάτρου· διότι εὐθὺς ἐνόησεν ὅτι ἐπίπονον ἔργον ἐπέκειτο αὐτῷ ν' ἀναλάβῃ, τὴν ἐξάσκησιν τῆς ὀρχήστρας καὶ τῶν ἀοιδῶν εἰς τοιοῦτον βαθμὸν τελειότητος, ὥστε νὰ ἐξασφαλισθῇ ἡ ἐπιτυχία τοῦ μελοδράματος καὶ νὰ ἐκμηδενισθῇ πᾶσα ἐνέργεια τῆς ἀντιπάλου μερίδος, ἥτις νῦν κατ' αὐτοῦ ἐσχηματίσθη.

Ἀπὸ πολλῶν δῆλα δὴ ἐτῶν ὑφίστατο ἐν Παρισίοις, ὡς προείπομεν, ἡ σφοδρὰ πάλη τῶν ὀπαδῶν τῆς γαλλικῆς καὶ ἰταλικῆς μουσικῆς, ὧν οἱ ἀντιπρόσωποι παρευρισκόμενοι καθ' ἑκάστην παράστασιν ἐπιμόνως κατεδίκαζον οἱ μὲν ὅ,τι ἐνεκωμίαζον οἱ δέ. Νῦν δὲ προσῆλθε καὶ γερμανὸς

μουσουργὸς μεγίστης δόξης ἀπολαύων, ὅστις πολλὰς ἀξιώσεις ἔχων καὶ ἰσχυρὰν ἐπιδεικνύμενος θέλησιν ἀντιπαρετάχθη καθ' ὅλων τῶν δυσχερειῶν ἀμφοτέρων τῶν μερίδων. Εἰς τὸν ἀγῶνα δὲ τοῦτον ἔτυχε θερμῆς ὑποστηρίξεως τῆς περικαλλεστάτης καὶ τὰ μάλιστα ἐξυμνουμένης τότε πριγκιπίσσης Μαρίας Ἀντωανέττας ἐπιδόξου βασιλίσσης τῆς Γαλλίας καὶ τοῦ περιφανοῦς δουκὸς Χριστιανοῦ ἐκ Zweibrücken, ὅστις διέτριβε τότε ἐν Παρισίοις. Ὁ τελευταῖος μάλιστα ἀφῆκεν εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ Γλοὺκ ἅμα τῇ ἀφίξει αὐτοῦ τὰ λαμπρὰ ἀνάκτορα, ἐν οἷς διῆγεν ὄντως ἡγεμονικὸν βίον μὴ ὑποβαλλόμενος εἰς μηδεμίαν ὑποχρέωσιν καὶ λίαν ἀγαπητῶς εἶχεν ἀναστρεφόμενος μετὰ τῶν κορυφαίων τῆς ἐν Παρισίοις γερμανικῆς παροικίας. Πάροικος τοῦ Γλοὺκ ἐν τῷ αὐτῷ ἀνακτόρῳ ἦτο νεαρός τις ζωγράφος σπουδάζων ἀναλώμασι τοῦ δουκός, ὅστις φιλικώτατα συνεδέθη πρὸς τὸν Γλοὺκ καὶ τὴν οἰκογένειαν αὐτοῦ. Εἰς τὸν ζωγράφον δὲ τοῦτον Μάννλιχ ὀφείλομεν τὰς λεπτομερεῖς ἀφηγήσεις περὶ τοῦ ἐν Παρισίοις βίου τοῦ Γλοὺκ.

«Ὁ ἐντυχάνων τῷ Γλοὺκ», γράφει ὁ Μάννλιχ, «ἐνδεδυμένῳ τὸν ὑπόλευκον ἐπενδύτην καὶ φέροντι τὴν στρογγύλην φενάκην, ἐὰν μὴ ἐκ τῶν προτέρων γνωρίζῃ αὐτόν, οὐδέποτε ἐλπίζει ὅτι ἐν τοιούτῳ προσώπῳ δύναται ν' ἀνευρεθῇ ὁ ὑπὸ ἐξόχου πνεύματος πεπροικισμένος ἀνήρ. Τὸ σχῆμα εἶναι μέτριον, τὸ σῶμα βαρὺ καὶ μυῶδες, τὸ πρόσωπον εὐρὺ καὶ ἐρυθρὸν ἔχον οὐλὰς ἀπ' ἐξανθημάτων, οἱ ὀφθαλμοὶ μικροὶ μὲν καὶ βαθεῖς, ἀλλὰ λάμποντες καὶ πλήρεις ἐκφράσεως».

Ἀγαπῶν τὴν ἐλευθερίαν καὶ εὐκόλως ἐρεθιζόμενος δυσκόλως δύναται νὰ συμμορφωθῇ πρὸς τοὺς κανόνας τῆς εὐγενοῦς συμπεριφορᾶς, οἵτινες τότε ἐν Γαλλίᾳ αὐστηρῶς ἐπεφυλάττοντο. Οὐδέποτε ἐζετίμα τοὺς ἐπαίνους καὶ τὰς κολακείας ἀνθρώπων, οὓς προσωπικῶς δὲν ἐσέβετο, μόνον δὲ οἱ εἰδήμονες ἐδικαιοῦντο νὰ ἐπιφέρωσι κρίσιν. Ὁ Γλοὺκ ἠγάπα μὲν τὰ χρήματα καὶ πολὺ ἐφρόντιζε νὰ γείνῃ κύριος αὐτῶν, ἀλλ' οὐχὶ ἐκ φιλαργυρίας, ἀλλὰ μόνον θεωρῶν αὐτὰ ὡς κύριον μέσον ἀνεξαρτησίας. Ἡ γυνὴ αὐτοῦ ἦτο εὐειδὴς καὶ εὐπαίδευτος, τρέφουσα δὲ θερμὴν πρὸς τὸν σύζυγον ἀγάπην κατεῖχε τὴν τέχνην νὰ ἡνιοχῇ αὐτὸν καὶ οὕτω πολλάκις ἐχρησίμευεν ὡς μεσάζον καὶ ἐξιλαστικὸν πρόσωπον μεταξὺ τοῦ ὀξυθύμου συζύγου καὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ κόσμου. Παρακολουθοῦσα αὐτῷ συχνὰ εἰς τὰς δοκιμὰς τοῦ μελοδράματος, αἵτινες καθ' ἑκάστην διήρκουν ἀπὸ πρωΐας μέχρι δείλης, πολλάκις ἐμετρίαζε τὴν ἐπιμονὴν τοῦ σκληροτραχήλου συζύγου καὶ τὴν σκόπιμον ἀπειθαρχίαν τῶν τε ἀοιδῶν καὶ τῶν μελῶν τῆς ὀρχήστρας τοῦ θεάτρου. Πολλάκις ἡ δύστηνος γυνὴ εἶχε τὸν φόβον μὴ ὄργανά τινα ἐκσφενδονισθῶσι κατὰ τῆς κεφαλῆς τοῦ ἀλλοκότως ὀργιζομένου ἀνδρός. Εὐτυχῶς τοῦτο δὲν ἐγένετο, ἀλλ' ἡμέραν τινὰ καθ' ἣν ὥραν ὁ ἱππότης μουσικὸς κατείχετο ὑπὸ μεγίστης σπουδῆς, ἡ φενάκη αὐτοῦ, ἥτις ἦτο καλῶς πεπασμένη διὰ κόνεως, ἀπέπτη ἀπὸ τῆς κεφαλῆς καὶ εὑρέθη εἰς τὸ πρόσωπον τῆς τὴν Ἰφιγένειαν ὑποκρινομένης ἀοιδοῦ, ἥτις δὲν ἐδίστασε μετὰ εἰρωνικῆς χάριτος νὰ φορέσῃ αὐτὴν πρὸς γενικὴν τῶν παρισταμένων διάχυσιν. Καὶ αὐτὸς δὲ ὁ φίλος Μάννλιχ παρευρίσκετο πολλάκις κατὰ τὰς δοκιμάς, ἵνα καθησυχάζῃ καὶ καταπραύνῃ πᾶσαν ἐνδεχομένην τοῦ μουσουργοῦ θύελλαν. [Ἕπεται τὸ τέλος]

Ἐν Ὀδησσῷ. Α. Μ.

ΑΝΑΛΕΚΤΑ

ΤΟ ΒΙΒΛΙΟΝ ΕΝ ΑΜΕΡΙΚΗι

Τὰ βιβλία ἐν Ἀμερικῇ ἔχουσι μεγάλην κατανάλωσιν, εἰς οἱανδήποτε γλῶσσαν καὶ ἂν εἶνε γεγραμμένα, οἱονδήποτε θέμα καὶ ἂν πραγματεύωνται.

Εἰς τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας ὑπάρχουσιν αἱ πλουσιώτεραι βιβλιοθῆκαι καὶ αἱ διατηρούμεναι καλήτερον. Αἱ δημόσιαι βιβλιοθῆκαι, αἱ τῶν πανεπιστημίων καὶ τῶν κολλεγίων, καὶ αἱ ἰδιωτικαὶ καὶ αἱ τῶν διαφόρων ἑταιρειῶν καὶ ἱδρυμάτων ἀποτελοῦσιν οἱονεὶ ἀπέραντον δεξαμενήν, εἰς ἣν κενούμενα ἀποταμιεύονται τὰ παντοειδῆ προϊόντα τοῦ πνεύματος.

Αἱ πολυάριθμοι δημόσιαι βιβλιοθῆκαι εἶνε πλούσιαι χάρις εἰς τὴν γενναιοδωρίαν βαθυπλούτων Ἀμερικανῶν, οἵτινες ἐπροίκισαν αὐτὰς διὰ δωρεῶν καὶ κληροδοτημάτων, ἐνίοτε ἀληθῶς ἡγεμονικῶν.

Μόνον εἷς Ἀμερικανός, ὁ Στάμφορδ, ἐδώρησεν εἰς πανεπιστήμιον, ἑπομένως καὶ εἰς τὴν βιβλιοθήκην αὐτοῦ, 20 ἑκατομμύρια δολλαρίων.

Ὅπως λάβῃ τις γνῶσιν περὶ τοῦ πλούτου βιβλιοθηκῶν τινων, ἀρκεῖ ἡ παράθεσις τῶν ἑξῆς ἀριθμῶν :

Αἱ ὅλαι βιβλιοθῆκαι τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν ὑπολογίζονται εἰς 4 χιλιάδας, περιέχουσαι 31 ἑκατομμύρια τόμους, ἐξ ὧν 27 ἑκατομμύρια δεδεμένους. Ἑπομένως ἀναλογοῦσιν ἀνὰ μία βιβλιοθήκη ἐπὶ 16 χιλιάδων κατοίκων καὶ ἓν βιβλίον ἐπὶ δύο κατοίκων. Αἱ Πολιτεῖαι αἱ κεκτημέναι περισσοτέρους τόμους εἶνε αἱ κεντρικαὶ καὶ αἱ πρὸς τὸν Ἀτλαντικόν.

Ἡ πολιτεία τῆς Μασσαχουσέτης μόνη ἔχει 500 βιβλιοθήκας περιεχούσας 6 ἑκατομμύρια τόμων, ἐνῷ οἱ κάτοικοι αὐτῆς δὲν ὑπερβαίνουσι τὰ $2\frac{1}{2}$ ἑκατομμύρια. Ἡ πολιτεία τῆς Νέας Ὑόρκης ἔχει $4\frac{1}{2}$ ἑκατομμύρια τόμων. Κατόπιν ἔρχεται ἡ πολιτεία τῆς Πανσυλβανίας ἔχουσα 350 βιβλιοθήκας καὶ 3 ἑκατομμύρια τόμων.

Ὑπολογίζεται ὅτι ὑπάρχουσιν εἰς τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας τρεῖς βιβλιοθῆκαι ἀριθμοῦσαι ἑκάστη ὑπὲρ τὰς 500 χιλιάδας τόμων, μία ὑπὲρ τὰς 300 χιλιάδας, 26 περιέχουσαι 100-300 χιλιάδας, 68 περιέχουσαι 50-100 χιλιάδας, 128 περιέ-

χουσαι 25-50 χιλιάδας, 383 περιέχουσαι 10-25 χιλιάδας, 565 περιέχουσαι 5-10 χιλιάδας καὶ 2600 βιβλιοθῆκαι, ὧν οἱ τόμοι κυμαίνονται μεταξὺ 1000 καὶ 5000 τόμων.

Οἱ κανονισμοὶ τῶν δημοσίων βιβλιοθηκῶν εἶνε τοιοῦτοι ὥστε παρέχεται πᾶσα εὐκολία εἰς τοὺς ἀναγνώστας, ὅπως μεταχειρισθῶσι τὰ ἀναγκαιοῦντα αὐτοῖς συγγράμματα ἐν τοῖς ἀναγνωστηρίοις ἢ κατ' οἶκον. Τὸ δὲ κοινὸν συνείθισεν οὕτως, ὥστε ὁσάκις ἔχει ἀνάγκην βιβλίου τινὸς νὰ μεταβαίνῃ μᾶλλον εἰς τὴν βιβλιοθήκην ἢ εἰς τὸ βιβλιοπωλεῖον. Αἱ πλεῖσται τῶν βιβλιοθηκῶν δανείζουσι δωρεὰν τὰ βιβλία των καὶ ὡς ἐκ τούτου ὁ ἀριθμὸς τῶν ἰδιωτῶν ἀγοραστῶν βιβλίων εἶνε κατ' ἀναλογίαν μᾶλλον περιωρισμένος ἐν Ἀμερικῇ ἢ ἐν Εὐρώπῃ.

Γενικῶς ἀναγινώσκουσι περισσότερον εἰς τὸν Νέον Κόσμον αἱ γυναῖκες, ἀποτελοῦσαι τὴν μεγάλην μερίδα τῶν φιλαναγνωστῶν. Ὁ ἀνὴρ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ δὲν ἔχει καιρὸν πρὸς ἀνάγνωσιν. Αἱ ἐργασίαι ἀπορροφῶσιν ὅλον τὸν καιρὸν αὐτοῦ καὶ τὸν κρατοῦσιν εἰς πυρετώδη κατάστασιν. Ὁ Ἀμερικανὸς περιορίζεται συνήθως εἰς τὴν ἐφημερίδα του καὶ δὲν εἶνε μικραὶ αἱ διαστάσεις τῶν ἀμερικανικῶν ἐφημερίδων, ὥστε ἀρκοῦσι καὶ ὑπεραρκοῦσιν ὅπως ἐπασχολήσωσι τὰς καθ' ἡμέραν διαθεσίμους ὥρας πολυασχόλου ἀνθρώπου.

Ἡ γυνὴ τοὐναντίον ἔχει περισσοτέραν ἄνεσιν. Ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸν νεανίαν, ὅστις εἰς ἡλικίαν 15 ἢ 16 ἐτῶν καταλείπει συνήθως τὸ δημοτικὸν σχολεῖον ἵνα ἀφοσιωθῇ εἰς τὸ ἐπάγγελμά του, ἡ κόρη παρατείνει τὰς σπουδάς της μέχρι τοῦ εἰκοστοῦ ἔτους. Καὶ ὑπανδρευομένη δὲ ἐξακολουθεῖ μορφουμένη, συνδυάζουσα τὴν καλλιέργειαν τῶν εὐαρέστων τεχνῶν πρὸς ἄλλην εἰδικωτέραν σπουδήν.

Οὕτως ὁ ἀνήρ, ὅστις δὲν εἶνε ἐπιστήμων ἢ λόγιος, ἔχει τὴν μόρφωσιν μᾶλλον περιωρισμένην, ἐνῷ ἡ γυναικεία παίδευσις εἶνε εὐρυτέρα. Τοῦτο δὲ ἰσχύει διὰ τὰ τέσσαρα πέμπτα τοῦ πληθυσμοῦ τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν.

Ὡς ἐκ τῆς πνευματικῆς ὑπεροχῆς τοῦ γυναικείου φύλου αἱ δημόσιαι βιβλιοθῆκαι παρέχουσιν εὐρυτάτην θέσιν εἰς τὰ φιλολογικὰ βιβλία ἐν γένει καὶ εἰς τὰ μυθιστορήματα, ἐνῷ εἰς τὰς πανεπιστημιακὰς βιβλιοθήκας πλεονάζουσι τὰ κλασσικὰ ἔργα καὶ τὰ ἐπιστημονικὰ συγγράμματα.

ΟΙ ΝΕΚΡΙΚΟΙ ΨΑΛΜΟΙ

[Εἰς ἄρθρον ἀφιερούμενον εἰς τὴν ἀπέριττον κηδείαν τοῦ ἄρτι ἀποθανόντος ἐξόχου Γάλλου ζωγράφου Πουβὶ δὲ Σαβὰν ὁ Εὐγένιος δὲ Βογκὲ ἐπιλέγει]:

. . . Ὦ τῆς ματαιότητος τῶν ζώντων, τῆς ἀσκουμένης ἐν τῇ μεγαλειότητι τοῦ θανάτου! Ἐκ καθήκοντος, ἐξ ἀνάγκης, ἐξ ἐπιδείξεως ἔχομεν ἴσως ὅλοι ἐκφωνήσῃ ἐπιταφίους· ἀλλ' ἡ νεκρώσιμος ἀκολουθία θὰ ἤρκει· οὐδὲν δύναται νὰ ἰσοφαρίσῃ πρὸς τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς ψαλμούς. Οἵα φρόνησις καὶ οἷον κάλλος εἰς τὰ λόγια ταῦτα, γλῶσσαν νεκρὰν τῶν νεκρῶν, ἥτις συναποφέρει ἀπὸ τοῦ βάθους τῶν αἰώνων τοὺς αὐτοὺς θρήνους εἰς ὅλας τὰς φυλάς, δι' ὅλας τὰς ἡλικίας.

Ὅσον μέγας καὶ ἂν ὑπῆρξεν ὁ ἄνθρωπος, ὁ μὴ ὑπάρχων πλέον, ὅσον ἀλγεινὴ καὶ ἂν ὑπῆρξεν ἡ τραγῳδία τοῦ βίου αὐτοῦ, οὐδεὶς προσωπικὸς ὑπαινιγμὸς γίνεται εἰς τὰ ἄσματα ταῦτα, οὐδεμία συγκατάβασις τοῦ ὑπερκοσμίου καὶ καθολικοῦ εἰς τὸ ἀτομικὸν καὶ γήϊνον· ἀείποτε ὁ αὐτὸς κλαυθμός, ἴσος δι' ὅλα τὰ ἄτομα, τὰ παρασυρόμενα ὑπὸ τοῦ κοινοῦ ποταμοῦ.

Ὁ θρῆνος οὗτος αἰωρεῖται ὑπὲρ τοὺς ἀνθρώπους, ἀΐδιος, ἀγνοῶν τὴν διαφορὰν αὐτῶν, γνωρίζων μόνον ὅτι ἕλκουσι τὴν καταγωγὴν ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ γένους καὶ ὅτι ἔχουσι τὰς ῥίζας εἰς πολιὰν ἀρχαιότητα. Συμφύρει ὅλους εἰς τὴν αὐτὴν μηδαμινότητα, ὁπόθεν τοὺς ἀνασπᾷ, μεταχειριζόμενος τοὺς αὐτοὺς λόγους παραμυθίας· δημοκρατία τοῦ τάφου, τοῦ μόνου τόπου, ἔνθα ἡ λέξις αὕτη ἐκφράζει ἀλήθειάν τινα. Οἷος σπαραγμὸς ψυχῆς εἰς τοὺς λειτουργικοὺς τούτους λόγους, εἰς τὰ ἄσματα ταῦτα, δι' ὧν ἐθρηνήθησαν παντοδαπὰ ἄλγη καὶ ἄτινα περιῆλθον εἰς ἡμᾶς διὰ μέσου τῶν αἰώνων, μεστὰ δακρύων. Καὶ οἷα εἰρήνη ἔπειτα, ὅταν ἐξαγγέλλωσι τὴν ἐλπίδα! Ὁ ἄνθρωπος ἀληθῶς ἐναπέθεσεν εἰς ταῦτα πᾶν ὅ,τι ἠδύνατο νὰ λάβῃ ἀπὸ τοῦ Ἀπείρου.

ΜΕΓΑΛΑ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ

ΕΚ ΜΙΚΡΩΝ ΣΥΜΒΑΝΤΩΝ

Ἡ ὀφειλὴ τοῦ Κανάρη.

Ἀφ' οὗ ἀπέτυχεν ὁ κατὰ τοῦ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ σταθμεύοντος τουρκικοῦ στόλου πλοῦς τοῦ Κανάρη, ἐπέστρεφεν αὐτὸς καὶ τὸ πλήρωμά του ἐν κακῇ καταστάσει, διότι ἐστεροῦντο καὶ ἄρτου καὶ ὕδατος. Ἐν ᾧ λοιπὸν ἔπλεον οὐριοδρομοῦντες, εἷς τῶν ναυτῶν, ἀφ' οὗ ἐπὶ μακρὸν παρετήρησε τὸ πέλαγος, ἀπετάθη πρὸς τὸν Κανάρην:

— Καπετὰν Κωσταντῆ, ἕνα καράβι ἀπὸ μακρυά.

— Καλά, ἀποκρίνεται ἡσύχως ὁ Κανάρης.

Μετὰ ἡμίσειαν ὥραν, ὅτε τὰ πλοῖα ἀμφότερα εὑρέθησαν εἰς μικρὰν ἀπόστασιν, οἱ ναῦται διέκριναν, ὅτι τὸ πλοῖον ἐκεῖνο ἦτο μέγα αὐστριακὸν ἱστιοφόρον.

— Ἐμπρός, παιδιά! πιάστε τοὺς γάντζους, προστάττει ὁ Κανάρης.

Τινὲς τῶν ναυτῶν ἔλαβον τὰ ὅπλα των καὶ ἕτεροι ἐκωπηλάτουν. Μετά τινας στιγμὰς ἡ λέμβος τοῦ Κανάρη προσήγγισεν εἰς τὸ μεγαλοπρεπὲς πλοῖον. Τότε ὁ Κανάρης μετὰ τοῦ ἀχωρίστου αὐτοῦ συντρόφου Μικὲ καὶ ἄλλων τινῶν ναυτῶν ἀναρριχᾶται εἰς αὐτὸ κρατῶν πιστόλαν καὶ παρουσιάζεται ἐνώπιον τοῦ αὐστριακοῦ πλοιάρχου.

— Τί θέλετε; ἐρωτᾷ ἔντρομος οὗτος.

— Θέλουμε νὰ μᾶς δώσῃς ψωμί, τυρί, νερὸ καὶ ἀπὸ ὅ,τι ἄλλο ἔχει τὸ καράβι, γιατὶ ψοφοῦμε ἀπὸ τὴν πεῖνα.

Ὁ πλοίαρχος προστάττει τοὺς ναύτας του νὰ φέρωσι ψωμιά, τυριά, ἓν βαρέλιον σαρδέλλας καὶ ὕδωρ ἐπαρκές. Ἀφ' οὗ πάντα ταῦτα κατεβιβάσθησαν εἰς τὴν λέμβον, ὁ Κανάρης λέγει πρὸς τὸν πλοίαρχον:

— Ἐπειδὴ δὲν ἔχω λεπτὰ νὰ σὲ πληρώσω, γράψε σ' ἕνα χαρτὶ πόσα κάμνουν καὶ φέρε το νὰ τὸ ὑπογράψω.

— Δὲν κάμνουν τίποτε! ἀποκρίνεται ὁ πλοίαρχος.

— Βρὲ φέρε το καὶ γράψε δύο χιλιάδες γρόσσα!

Ἀφ' οὗ ὑπέγραψε τὸ χαρτίον, ὁ Κανάρης λέγει ἀφελῶς:

— Τὸ ἔθνος μας θὰ σὲ πληρώσῃ.

— Ἀλλά, ἐτόλμησε ν' ἀποκριθῇ ὁ πλοίαρχος, σεῖς δὲν ἔχετε ἔθνος.

Τότε οἱ ὀφθαλμοὶ τοῦ Κανάρη ἐξήστραψαν, καὶ μετὰ θυμοῦ ἅμα καὶ περιφρονήσεως εἶπε:

— Σὰν δὲν ἔχομε ἔθνος, θὰ κάνουμε!

Ἐπὶ τέλους ἀπεχωρίσθησαν, καὶ ὁ Κανάρης αἰσίως ἔφθασεν εἰς τὴν πατρίδα του.

Μετὰ παρέλευσιν ἐτῶν, ἀφ' οὗ ἡ Ἑλλὰς ἠλευθερώθη, ὁ Κανάρης ἦτο ὑπουργὸς τῶν Ναυτικῶν καὶ ὁ καπετὰν Μικὲς πλοίαρχος ἐμπορικοῦ πλοίου! Ἔτυχέ ποτε ὁ Μικὲς εἰς τὸ Γαλάξιον διὰ ν' ἀγοράσῃ σῖτον. Ἐκεῖ συνήντησε τὸν αὐστριακὸν πλοίαρχον, ὅστις ὅμως τότε μόνον τὸν ἀνεγνώρισεν, ὅτε ὁ καπετὰν Μικὲς τῷ ἀνεκάλεσεν εἰς τὴν μνήμην του τὰς τόσον δυσαρέστους δι' αὐτὸν στιγμάς. Τὸν παρεκίνησε νὰ ἔλθῃ εἰς Ἀθήνας διὰ νὰ πληρωθῇ, ὅπερ μετὰ πολλὰς ἀντιστάσεις ὁ πλοίαρχος ἔπραξε.

Μίαν πρωΐαν λοιπὸν ὁ καπετὰν Μικὲς μετὰ τοῦ αὐστριακοῦ πλοιάρχου μετέβησαν εἰς τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Ναυτικῶν. Ὁ καπετὰν Μικὲς ἐρωτᾷ, ἐὰν ὁ ὑπουργὸς εἶνε εἰς τὸ γραφεῖόν του, λαβὼν δὲ καταφατικὴν ἀπάντησιν, εἰσέρχεται μετὰ τοῦ πλοιάρχου:

—Ἐξοχώτατε! Ἐνθυμεῖσαι ποῦ ὑπέγραψες μίαν ἀπόδειξιν γιὰ δύο χιλιάδες γρόσσα εἰς ἕνα πλοίαρχον πλησίον στὴν Ἀλεξάνδρα;

Μετά τινων στιγμῶν σιωπήν, ὁ Κανάρης εἶπεν:

— Ἔ! Ναί, θυμοῦμαι.

— Νὰ λοιπὸν ὁ πλοίαρχος, ἦλθε γιὰ νὰ πάρῃ τὸν παρᾶ, ἀποκρίνεται ὁ καπετὰν Μικές.

Τότε ὁ Κανάρης ἐζήτησε τὴν ἀπόδειξιν, τὴν εἶδε, καὶ μετά τινας μομφάς, ἃς ἔκαμεν εἰς τὸν αὐστριακὸν διὰ τὴν παλαιὰν δυσπιστίαν του, ὑπέγραψεν ἔνταλμα καὶ ὁ πλοίαρχος ἐπληρώθη.

ΓΝΩΜΑΙ

ΠΑΛΑΙΩΝ ΚΑΙ ΝΕΩΝ

Ἐγὼ δὲ τὸν σύμβουλον τὸν ἀγαθὸν καὶ τὸν ἄξιον προεστάναι πόλεώς φημι δεῖν πρὸς ἅπαντα μὲν ἁπλῶς παρεσκευάσθαι τὰ δοκοῦντα δυσχερῆ, μάλιστα δὲ πρὸς τὰς λοιδορίας καὶ τὴν τοῦ πλήθους ὀργήν, καὶ ταῖς ἄκραις ὅμοιον εἶναι ταῖς ποιούσαις τοὺς λιμένας, αἵτινες ἅπασαν ἐκδέχονται τὴν βίαν τῆς θαλάττης, τὸ δὲ ἐντὸς ἀκίνητον καὶ γαληνὸν ῥυλάττουσι.

Δίων ὁ Χρυσόστομος

Τὸ καθῆκον καὶ τὸ δικαίωμα εἶνε ἀδελφοί· κοινὴ μήτηρ ἀμφοτέρων εἶνε ἡ ἐλευθερία.

Κουζὲν

Δύο τινὰ πληροῦσι τὴν ψυχὴν θαυμασμοῦ καὶ σεβασμοῦ πάντοτε νέου, ὁ ἔναστρος οὐρανὸς ὑπὲρ τὰς κεφαλὰς ἡμῶν καὶ ὁ ἠθικὸς νόμος εἰς τῶν καρδιῶν μας τὰ βάθη.

Κάντιος

ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ

Ἡ ἀνατροφὴ μιᾶς βασιλίσσης.

Ἡ νεαρὰ βασίλισσα τῆς Ὁλλανδίας, πλὴν τῆς μητρικῆς της γλώσσης, ὁμιλεῖ καὶ τέσσαρας-πέντε ξένας γλώσσας, καὶ ἰδίως τὴν ἀγγλικὴν μετ' ἐξαιρετικῆς εὐκολίας. Πρὶν ἢ καταστῇ ἐνήλικος καὶ καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῶν σπουδῶν της, ἠγείρετο τῆς κλίνης εἰς τὰς 7 τὸ πρωΐ, ἐπρογευματίζεν εἰς τὰς 8 καὶ ἤρχιζε τὰ μαθήματά της εἰς τὰς 9. Εἰς τὰς $11^1/_2$ ἔκαμνε μικρὸν περίπατον ἐντὸς ἀνοικτῆς ἁμάξης, οἷος δήποτε καὶ ἂν ἦτο ὁ καιρός. Εἰς τὰς $12^1/_2$ ἐγευματίζε μετὰ τῆς ἀντιβασιλίσσης μητρός της καὶ ἐξήρχετο κατόπιν εἰς δεύτερον περίπατον εἴτε μετὰ τῆς μητρὸς εἴτε μετά τινος παιδαγωγοῦ.

Μετὰ τὴν ἐκ τοῦ περιπάτου ἐπάνοδον ἐπανελάμβανε τὰ μαθήματά της μέχρι τῆς 4ης ἑσπερινῆς ὥρας. Ἀπὸ τῆς 4 ἕως τὰς $6^1/_2$ εἶχε πλήρη ἐλευθερίαν νὰ διαθέσῃ τὰς ὥρας αὐτὰς εἰς διασκεδάσεις τῆς ἐκλογῆς της. Εἶτα παρετίθετο τὸ δεῖπνον· εἰς δὲ τὰς 10 κατεκλίνετο τακτικώτατα, ἵνα ἐξυπνήσῃ πάλιν τακτικώτατα εἰς τὰς 7 τὸ πρωΐ.

Ρωσσικαὶ παροιμίαι.

Εἰς ἀγγλικὸν περιοδικὸν δημοσιεύονται παροιμίαι ρωσσικαὶ ἀναφερόμεναι εἰς τὸν Τσάρον. Ἐκ τούτων παραθέτομέν τινας:

Ὁ Τσάρος εἶνε παντοδύναμος, ἀλλὰ δὲν εἶνε ὁ Παντοδύναμος.—Ὁ Τσάρος εἶνε ἐξάδελφος τοῦ Θεοῦ, ἀλλ' ὄχι ἀδελφός.—Ἐν δάκρυ εἰς τὰ μάτια τοῦ Τσάρου στοιχίζει πολλὰ μαντήλια εἰς τὸν τόπον.—Τὰ οὐκάζια τοῦ Τσάρου δὲν ἀξίζουν τίποτε, ἂν ὁ Θεὸς δὲν εἰπῇ: Ἀμήν.—Ἂν ὁ λαὸς θελήσῃ νὰ κρεμάσῃ τὸν Τσάρον, θὰ κοπῇ τὸ σχοινί.

Κληροδότημα φυτοφάγου.

Ὁ καθηγητὴς Βαρὸν, ἐκ Βόννης, ἐμπαθὴς φυτοφάγος, εἶχε καταλίπῃ διὰ διαθήκης εἰς τὴν πόλιν τοῦ Βερολίνου 470 χιλιάδας μάρκων πρὸς ἵδρυσιν παιδικοῦ ἀσύλου, ἐν τῷ ὁποίῳ οἱ παῖδες θὰ ἐτρέφοντο ἀποκλειστικῶς διὰ φυτῶν. Τὸ δημοτικὸν συμβούλιον τοῦ Βερολίνου, συνεπείᾳ γνωμοδοτήσεως τῶν ἰατρῶν, ἠρνήθη τὴν ἀποδοχὴν τοῦ κληροδοτήματος τούτου.

Κόνικλοι θηλάζοντες.

Εἰς τὴν Ζωολογικὴν Ἑταιρείαν τῆς Βεστφαλίας ἐγένετο ἡ ἑξῆς παράδοξος ἀνακοίνωσις:

Ἀγρονόμος ἔχων εἰς τὸν σταῦλόν του δύο αἶγας, παρετήρησεν ὅτι ἀμφότεραι ἔπαυσαν αἰφνιδίως νὰ παρέχωσι τὸ σύνηθες γάλα. Μὴ δυνάμενος νὰ ἐξηγήσῃ τὸ συμβάν, ἐπέστησε τὴν προσοχήν του καὶ ἐξ αὐτοψίας ἐπείσθη ὅτι κλέπται τοῦ γάλακτος ἦσαν οἱ ἐντὸς τοῦ αὐτοῦ σταύλου διαιτώμενοι κόνικλοι, οἵτινες ἐθήλαζον τὰς αἶγας.

Ὁ γάμος εἰς Σιάμ.

Αἱ Σιαμαῖαι γυναῖκες δὲν διατρέχουσι τὸν κίνδυνον ν' ἀπομείνωσι γεροντοκόραι.

Ἐκεῖ πᾶσα γυνή, ἥτις δὲν κατώρθωσε νὰ ὑπαν-

δρευθῇ, ἀφοῦ ὑπερβῇ τὴν πρώτην νεότητα, ἐγγράφεται εἰς τὸν ἐπίσημον κατάλογον τῶν «βασιλικῶν θυγατέρων», ἤτοι τίθεται ὑπὸ τὴν ὑψηλὴν προστασίαν τοῦ μονάρχου τῆς χώρας, ὅστις ὑποχρεοῦται νὰ τὴν ὑπανδρεύσῃ.

Οἱ γαμβροὶ τῶν «βασιλικῶν θυγατέρων» ἐκλέγονται μεταξὺ τῶν καταδίκων. Ὁ διαπράττων ἔγκλημά τι εἰς Σιὰμ δὲν τιμωρεῖται μόνον διὰ προστίμου χρηματικοῦ καὶ φυλακίσεως, ἀλλὰ καὶ διὰ γάμου. Καὶ ἂν μὲν τὸ ἔγκλημα αὐτοῦ εἶνε ἐλαφρόν, ἐπιτρέπεται νὰ ἐκλέξῃ σύζυγον μεταξὺ τῶν διαθεσίμων «βασιλικῶν θυγατέρων». Ἂν ὅμως ἐκακούργησε, τότε ἐπιβάλλεται εἰς αὐτὸν ἡ σύζυγος ἣν θὰ λάβῃ, ἀνάλογος δὲ πρὸς τὸν βαθμὸν τοῦ κακουργήματος εἶνε καὶ ἡ ποιότης τῆς νύμφης.

Διὰ τοῦ ἁπλουστάτου τούτου συστήματος εἰς Σιὰμ δὲν ὑπάρχει οὔτε μία γεροντοκόρη.

Γάμοι καὶ γεννήσεις.

Μεταξὺ 1000 κατοίκων ἐν ἡλικίᾳ γάμου ἀναλογοῦσιν ἐν Γαλλίᾳ 45 γάμοι, ἐν Ὁλλανδίᾳ 49, ἐν Ἰταλίᾳ 50, ἐν Αὐστρίᾳ 51, ἐν Ἀγγλίᾳ καὶ Δανίᾳ 52 καὶ ἐν Γερμανίᾳ 53.

Ὡς πρὸς τὰς γεννήσεις ὑπάρχει ἡ ἑξῆς ἀναλογία: Εἰς 1000 γυναῖκας ἐγγάμους ἡλικίας 20 - 50 ἐτῶν ἀντιστοιχοῦσιν ἐν Γαλλίᾳ 163 γεννήσεις, ἐν Ἑλβετίᾳ 236, ἐν Σουηδίᾳ καὶ Ἰρλανδίᾳ 240, ἐν Ἀγγλίᾳ καὶ Αὐστρίᾳ 250, ἐν Ἰταλίᾳ 251, ἐν Βελγίῳ 261, ἐν Σκωτίᾳ 269 καὶ ἐν Γερμανίᾳ 270.

Ἡ Γερμανία λοιπὸν καὶ εἰς τοὺς γάμους καὶ εἰς τὰς γεννήσεις κατέχει τὴν πρώτην θέσιν.

Αἱ σῆκες καὶ οἱ ῥευματισμοί.

Εἰς γαλλικὸν ἰατρικὸν περιοδικὸν ἐδημοσιεύθη ἡ ἑξῆς παράδοξος ἀνακοίνωσις ὑπογεγραμμένη ὑπὸ τοῦ ἰατροῦ Λενδέρ:

«Ἔπασχον δεινῶς ἐκ ῥευματισμοῦ, κατὰ τοῦ ὁποίου οὐδὲν ἴσχυσαν τὰ ὕδατα τοῦ Αἴξ, ὅτε ἡμέραν τινὰ μία σφῆκα μ' ἐκέντρωσεν εἰς τὴν δεξιὰν χεῖρα. Ὁλόκληρος ὁ βραχίων μου, ὅστις ἦτο ἐκ τοῦ ῥευματισμοῦ προσβεβλημένος, ἐφλογίσθη καὶ ἐπρήσθη, ἀλλ' ὁ πόνος τοῦ ῥευματισμοῦ ἐξέλιπε.

»Ἐνθαρρυνθεὶς ἐκ τοῦ τυχαίου τούτου συμβάντος, τὴν ἑπομένην ἡμέραν συνέλαβα σφῆκας, τὰς ὁποίας ἔθεσα ἐπὶ τοῦ πάσχοντος ποδὸς ὅπως μὲ κεντρώσωσι. Καὶ ἀληθῶς ὑπῆρξαν ἀποτελεσματικώτατα τὰ κεντρώματα αὐτῶν, διότι ἀνέκτησα ἀμέσως τὴν ἐλευθερίαν τῶν κινήσεων, ἧς ἐστερούμην. Ἔκτοτε ὁσάκις αἰσθανθῶ τὴν παραμικρὰν ἐνόχλησιν, ἀντὶ παντὸς ἄλλου φαρμάκου, συλλαμβάνω μίαν σφῆκα, τὴν τοποθετῶ εἰς τὸ πάσχον μέρος καὶ τὸ κακὸν θεραπεύεται».

Τεχνητοὶ ὀδόντες σκύλου.

Μετὰ τοὺς ἀνθρώπους καὶ τὰ ζῷα. Ἡ πρώτη ἐφαρμογὴ πλήρους τεχνητῆς ὀδοντοστοιχίας ἐγένετο ἐν Λονδίνῳ ὑπὸ τοῦ ὀδοντοϊατροῦ Μόζελυ ἐπὶ τοῦ γηραιοῦ του σκύλου.

Ὁ σκύλος αὐτὸς γηράσας καὶ ἀπολέσας τοὺς ὀδόντας δὲν ἐτρέφετο ἐπαρκῶς καὶ οὕτως ἐξηντλεῖτο ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν. Ὁ αὐθέντης του ἐσκέφθη τότε νὰ τὸν σώσῃ διὰ τῆς προσαρμογῆς τεχνητῶν ὀδόντων. Ἐχλωροφόρμισε τὸ ζῷον καὶ μετὰ τὴν ἀφαίρεσιν τῶν παλαιῶν ὀδόντων προσήρμοσε τὴν τεχνητὴν ὀδοντοστοιχίαν.

Ὁ σκύλος ἐν ἀρχῇ ἐφάνη ἐκπεπληγμένος καὶ ἠνωχλεῖτο μεγάλως, ἀλλὰ μετὰ μίαν ἑβδομάδα ἐξοικειωθεὶς ἐπανεῦρε τὴν παλαιάν του ὄρεξιν καὶ ἤρχισε νὰ καλοτρώγῃ καὶ νὰ παχύνεται.

Ἡ ὑγιεινὴ τῆς Αὐτοκρατείρας.

Ἐκ τῶν δημοσιευθέντων ἐπὶ τῷ θανάτῳ τῆς Αὐτοκρατείρας τῆς Αὐστρίας πολλὰ ἀναφέρονται εἰς τὴν ὑγιεινὴν δίαιταν τῆς ἀποθανούσης.

Κατὰ ταῦτα ἡ Αὐτοκράτειρα, ὅπως διατηρήσῃ τὴν ἀνθηρότητα τῆς μορφῆς καὶ τὴν λιγυρότητα τοῦ σώματος, ἐτήρει ἀπαραβάτως τὸ ἑξῆς πρόγραμμα:

Κατὰ πᾶσαν ὥραν τοῦ ἔτους ἠγείρετο τῆς κλίνης τὴν 5 ὥραν τῆς πρωΐας καὶ ἐλούετο δι' ὕδατος διυλισμένου. Κατόπιν ἐπεριπάτει ἐπὶ μίαν ὥραν ἐν ὑπαίθρῳ, τοῦ δὲ καιροῦ μὴ ἐπιτρέποντος, ὑπὸ στοὰν ἢ κατὰ μῆκος τῶν διαδρόμων.

Εἰς τὰς 6 ἐρρόφα κύπελλον τείου μεθ' ἑνὸς διπύρου. Κατόπιν δ' ἀπησχόλει δύο ὁλοκλήρους ὥρας εἰς τὸν καλλωπισμόν της, ἰδίως εἰς τὴν διευθέτησιν τῆς κόμης.

Ἐπρογευματίζεν εἰς τὰς 10, ἀπετελεῖτο δὲ τὸ πρόγευμά της ἀπὸ ὀλίγον ζωμόν, ἓν αὐγόν, ἢ ἄλλην τινὰ ἐλαφροτάτην τροφήν. Ἐπηκολούθουν εἶτα μικροὶ περίπατοι καὶ παντοειδεῖς ἀσκήσεις. Ὁσάκις ἡ Αὐτοκράτειρα ἦτο μόνη, δεῖπνον δὲν παρετίθετο. Ἂν εἶχε προσκεκλημένους, προΐστατο μὲν τοῦ δείπνου, ἀλλὰ δὲν ἤγγιζε τὰ φαγητά.

Εἰς τὸ διάστημα τῆς ἡμέρας ἔπινε παγωμένον γάλα καὶ ἔτρωγεν αὐγὰ ὠμὰ μὲ ὀλίγας σταγόνας οἴνου Πόρτο.

Ἐπὶ μακρὸν χρόνον διετήρησε καὶ τὴν συνήθειαν κοιμωμένη νὰ μὴ φέρῃ οὐδὲν ἔνδυμα.

ΠΡΑΚΤΙΚΑΙ ΓΝΩΣΕΙΣ

ΤΟΥ ΚΑΘ' ΗΜΕΡΑΝ ΒΙΟΥ

Διὰ τὰ ῥθοροποιὰ ἔντομα.

Πρὸς ἐξολόθρευσιν τῶν πλείστων φθοροποιῶν ἐντόμων, ἅτινα προσβάλλουσι τὰ φυτὰ καὶ τὰ ὀπωροφόρα δένδρα, δυνάμεθα νὰ μεταχειρισθῶμεν ὑγρὸν ἀποτελούμενον ἐκ δύο μερῶν πετρελαίου, ἑνὸς μέρους γάλακτος ξινισμένου καὶ τριῶν μερῶν ὕδατος. Διὰ τοῦ μίγματος τούτου ῥαντίζομεν τὰ φύλλα καὶ τοὺς κλάδους τοῦ προσβεβλημένου φυτοῦ ἢ δένδρου.

Ἡ ταχύτης τῆς ἀναγνώσεως.

Ἀναγινώσκομεν ταχύτερον ἢ βραδύτερον ἀναλόγως τῆς γλώσσης καὶ τοῦ θέματος, τὸ ὁποῖον πραγματεύεται τὸ ἀναγινωσκόμενον βιβλίον. Ὑπολογίσθη ὅτι δύναταί τις ν' ἀναγνώσῃ μέχρι 400 λέξεων κατὰ λεπτόν. Τὰ παιδία ἀναγινώσκουσι ταχύτερον, ἀλλὰ καὶ ἐπιπολαιότερον, παραλείποντα λέξεις τινὰς καὶ ἀκρωτηριάζοντα ἄλλας.

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ — 2016